

Sveučilište u Zagrebu
Filiozofski fakultet
Odsjek za fonetiku

**RETORIČKA ANALIZA GOVORA AMERIČKIH PREDSJEDNIKA ROOSEVELTA,
KENNEDYJA I OBAME**

Diplomski rad

Josip Mašić

Mentorica: dr. sc. Gabrijela Kišiček

Zagreb, 2014.

Kazalo

1. Uvodno o retorici.....	3
1.1 Kratki povijesni pregled	4
2. Aristotel i trojna podjela.....	7
3. Osoba predsjednika	8
4. Metodologija rada s građom.....	10
5. Analiza pojedinih govora	12
5.1 Franklin D. Roosevelt: „Četiri slobode“	12
5.2 John F. Kennedy: „Obraćanje naciji u vezi kubanske krize“	22
5.3 Barack H. Obama: „Govor o američkim vrijednostima i nacionalnoj sigurnosti“	32
6. Usporedba i zaključak	43
7. Zahvale	45
8. Literatura	46
9. Sažetak rada i ključne riječi.....	47
10. Summary and key words	47

Finis coronat opus

Kraj djelo krase

Ovidije

1. Uvodno o retorici

Iako s potpunim pravom možemo reći kako je retorika sastavni dio našeg života, mnogi zapravo nisu ni svjesni njezina postojanja. Retoriku drže onom disciplinom koja postoji samo kao nešto staro, isprazno, negativno, nepotrebno (Škarić, 2008; Booth, 2004), no neki od malih, ali vrlo bitnih dijelova našeg života zapravo su retorika: iznošenje prijedloga, mnoštvo reklama, zalaganje za svoja prava, rasprave, sve to pripada retorici. Doduše, već se spomenuti slučajevi razlikuju od javnog govora i nastupa, ali princip ostaje isti: govoriti jasno, jednoznačno, točno, potkrijepljeno, što je moguće ugodnijim glasom i još pokojom poželjnom osobinom kojom možemo ugodan glas učiniti još boljim. Naravno, javni nastup ima neizmjereno veću „težinu“ od onog drugog, privatnog, te upravo tu na scenu stupa retorika sa svojom teorijom, pedagogijom i napose praksom te sa svim svojim pobornicima i onima koji

neće dopustiti da ona ikada nestane: lingvistima, fonetičarima, teoretičarima književnosti, povjesničarima, komunikolozima, filozofima.

1.1 Kratki povijesni pregled

Kao začetnike retorike mogu se smatrati Koraks i njegov učenik Tizija (obojica iz 5. st. pr. Kr). Oni su nakon povratka u Atenu s današnje Sicilije (nekadašnja grčka kolonija *Magna Graecia*) bili prvi koji su razvili pristup obrazlaganju za potrebe sudskih sporova. Koraks je prvi koji je uočio „vjerojatnost“ kao glavni cilj retorike. Takva vjerojatnost se temelji na tome kako je među dvjema tvrdnjama jedna vjerojatnija od druge. Tizija je pak oblikovao „govorničko“ umijeće te ga prilagodio uporabi na raspravi. Sve u svemu, uočili su predmet svojstven retorici (uvjeravanje) i njezin neophodan instrument (vjerojatnost).

Zlatno doba retorike svakako je bila antika, točnije polisi stare Grčke, kasnije Rimsko carstvo. Jedan od najvažnijih preduvjeta za pojavu retorike svakako je bila sloboda govora, odnosno demokracija. Grci to ostvaruju pod Periklom, te se to razdoblje s pravom naziva Periklovim dobom (5. i 4. st. pr. Kr.). Slobodni građani Atene mogli su napadati i braniti se pred sudom, a političari su se borili za naklonost javnosti i birača. S obzirom na to kako nekih propisanih pravila nije bilo, postizanje uspješnosti na ovaj ili onaj način bilo je najvažnije. Stoga su se pojavili učitelji govorništva kojima je cilj bio svoje učenike naučiti uvjeravanju bez obzira na istinu. Dakako, postojali su i oni kojima je istina bila glavni ideal i cilj u nastavi (Beker, 1997). Prva frakcija imala je svoje korijene kod već spomenutih Koraksa i Tizije, a u Ateni oni dobivaju naziv „sofisti“ (od grčke riječi *sophos*, mudrost). S druge je strane Platon koji putem Sokrata (u svojim dijalozima Protagora, Gorgija i Fedar) želi retoriku kojoj je istina u temelju. Kada je, pak, riječ o govornicima svakako se mora spomenuti najveći grčki govornik Demosten koji je najpoznatiji po govorima protiv Filipa Makedonskog (i danas se žestok govor protiv nekoga ili nečega naziva *filipika*). Najpoznatiji učitelj govorništva toga doba bio je Izokrat koji je osnovao prvu školu govorništva u antičkoj Grčkoj koja je uvelike zaslužna što je retorika postala obavezni dio obrazovanja u Grčkoj, a kasnije i u Rimu.

Govoreći o Rimskoj retorici, valja naglasiti kako je ona samo jedna od brojnih kulturnih dobara koja su Rimljani „asimilirali“ od poraženih naroda (Bleicken i sur., 2005). Naravno, širenje se odvijalo i u suprotnom pravcu (Beker, 1997). Tako je retorika i ušla u rimski sustav obrazovanja te je uz gramatiku, književnost, geometriju, pjevanje i gimnastiku

činila jedan od osnovnih predmeta. Rimljani uvode i tzv. retoričke vježbe, odnosno deklamacije i to sve u svrhu što bolje pripremljenosti učenika, budućih govornika. U Rimu su se tako počeli pojavljivati i profesionalni govornici (oratori) koji su bili vješti, elokventni i koji su govorili u tuđe ime. Jedan od najvećih rimskih govornika svakako je bio Marko Tulije Ciceron (106. pr. Kr. - 43. pr. Kr.). I danas ga se pamti kao najvećeg rimskog govornika, a bio je poznat i kao političar i kao konzul. Rimsku retoriku obilježio je i Marko Fabije Kvintilijan (30.-100.) koji je bio prvi od države plaćeni učitelj govorništva. O Ciceronu se zna vrlo mnogo, sačuvana su brojna njegova djela i govori od kojih su najpoznatiji govori protiv Katiline (*In Catilinam orationes*), četiri najpoznatija govora klasičnog Rima. Od djela su mu najpoznatija: „O govorniku“ (*De oratore*), „Govornik“ (*Orator*) i „Brut“ (*Brutus*). Kad je riječ o Kvintilijanu (povijest retorike ga smješta u tzv. srebrno doba Rimske retorike), govorimo o voditelju retoričkih škola kojemu je uzor bio sam Ciceron te o učitelju koji je uvijek isticao važnost moralne odgovornosti, učeći svoje đake ne samo retorici, odgoju i školovanju, nego i životu (Kvintilijan, 1985). Kvintilijanov idealan govornik, kojega opisuje u „Obrazovanju govornika“ (*Institutio oratoria*), sličan je Ciceronovome govorniku u „O govorniku“.

Nakon propasti zapadnog Rimskog carstva 476. godine, retorika, uz iznimke, preživljava kao marginalizirana grana filozofije i kao struka malobrojnih javnih govornika, prvenstveno katoličkih svećenika. Upravo su oni (npr. sveti Augustin, Ivan Zlatousti, Euzebije Cezarejski...) povezali retoriku s kršćanstvom. Doba je to u kojem nastaju i evanđelja, Božje objave ljudima, a o njima i njihovim autorima (Luka, Marko, Matej i Ivan) valja napomenuti kako su bez obzira na postojanje ili nepostojanje retorike, nekih drugih pravila u njima ili retoričkog obrazovanja kod autora, postali temelj prvo Starog, a kasnije i Novog zavjeta.

Retorika je gotovo jedno tisućljeće (kao uostalom i sve znanosti) bila podređena kršćanskom nauku sve do 14. stoljeća, odnosno do pojave renesanse. Renesansa je pokret koji je zahvatio zapadnu Europu te doveo do velikih preokreta u književnosti, filozofiji, medicini, arhitekturi, umjetnosti i znanosti općenito. Doba je to u kojem se „slavi snažan čovjek lišen svih spona“ (Bleicker i sur. 2005) i u kojem se intelektualci tog doba vraćaju antičkim uzorima. Retorika ponovno dobiva na važnosti jer antiku drže vrhuncem ljudskog stvaranja pa zato oživljavaju sve znanosti i umjetnosti imalo vezane uz nju. Kod obrazovnih tečajeva tzv. *artes liberales* (doslovno slobodne umjetnosti), pretečama današnjih sveučilišta, veliku ulogu igra i *trivium*, odnosno gramatika, retorika i dijalektika (vidljivo je kako se ovdje čvrsto

drže podjele između retorike kao vještine izražavanja i dijalektike kao vještine raspravljanja). Osobito pri nastavi gramatike i retorike, proučavali su se novootkriveni antički govornici, pjesnici i političari, a sve su se više studirala i pitanja moralne filozofije. Tko se bavio takvim pitanjima, bio je humanist, a sam skup predmeta dobio je naziv *studia humanitatis*, prema Ciceronu (Bleicker i sur. isto dj.). Kada je, pak, riječ o podjeli retorike i dijalektike, valja spomenuti Rudolpha Agricolu koji u svom djelu *De Inventione Dialectica* govori kako je retorika podređena dijalektici. Jedan od najvećih humanista, Erazmo Roterdamski, zalaže se za spontano, iskreno i umjereno umijeće govora nadahnuto vjerom, a ne ono koje se stvara umjetno. Zalaže se za retoriku utemeljenu u istini i dobroti, a ne na ljepoti, i to onoj umjetnoj. Najznačajniji Agricolin sljedbenik bio je Pierre de la Ramée (s obzirom na to da je cijeli život predavao na latinskom, poznat je i kao Petrus Ramus) koji se zalaže da se iz retorike u dijalektiku prebace tri najvažnija dijela: *inventio*, *dispositio* i *memoria*, a da bi retorici trebali ostati samo *elocutio* i *actio*¹. Vidljivo je kako i on želi retorici ostaviti samo „estetski“ dio govora (Meyer, Carrilho, Timmermans, 2008).

U 17. i 18. stoljeću posredstvom razvoja nove znanost, prvenstveno tzv. nove logike, retorika znatno gubi na svojoj važnosti. I retoriku i dijalektiku se drži beskorisnima u pronalaženju istine, a jedina „prava“ metoda istraživanja je matematika, točnije geometrija. Za ovo razdoblje valja istaknuti i Port Royal logiku odnosno, njezina četiri dijela koja se bave kategorijama razmišljanja (konceptcija, rasuđivanje, zaključivanje, naredba (Meyer, Carrilho, Timmermans, isto dj.)). Začetnik Port Royal logike, Antoaine Arnauld, isticao je da se logika više treba baviti principima zaključivanja i argumentacije u svakodnevnom jeziku pa ga se smatra začetnikom neformalne logike.

U prošlom stoljeću retorika dobiva potpuno novi procvat i to ne samo za potrebe komunikologije, filozofije i logike, nego i za sve humanističke i društvene znanosti. Iako retorike nema bez *etosa* i *patosa*, većina teoretičara naglasak stavlja na *logos* (trojnu podjelu vidi kasnije kod Aristotela). Zasižno najznačajniji teoretičar koji *logos* stavlja na prvo mjesto je Chaïm Perelman (1912.-1984.), najmlađi redovni profesor na Sveučilištu u Bruxellesu. Osim što uvodi prošireni pojam publike u retoriku (ona podrazumjeva sve: i čitatelje i slušatelje), svakako je najznačajniji doseg bilo njegovo ujedinjenje retorike i

¹ pet retoričkih trenutaka (Meyer i sur. 2008) ili retoričke strukture (Škarić, 2008) koji mogu biti prevedeni sljedećim redoslijedom: prikupljanje (grč. *heuresis*), raspoređivanje (grč. *taxis*), sastavljanje (grč. *lexis*), učenje govora i govorna izvedba (grč. *hypocrisis*) (Aristotel, 1989)

dijalektike (uvelike mu je pomogla i suautorica Lucie Olbrechts-Tyteca, sociologinja i teoretičarka književnosti). Retoriku vide kao teoriju argumentacije, praktičnu disciplinu koja koristi dijalektiku u svrhu uvjeravanja dok je dijalektika teorijski temelj argumentacije (Meyer, Carrilho, Timmermans, 2008). Perelman intenzivira i značenje epideiktčkog govora. Drži ga ključnim kod uvjeravanja jer se kod epideiktčkog govora privrženost publike može pojačati određenim vrijednostima te na taj način „olakšati posao“ političkim ili sudskim govornicima.

Uz Perelmana, važno mjesto u retorici 20. stoljeća pripada i Stephenu Toulminu (1922.-2009.), filozofu koji je čitav svoj rad posvetio traženju moralnog zaključivanja. Također, želio je pronaći argumente koji mogu biti učinkoviti u evaluaciji etike bez moralnih pitanja. Upravo je njegov model argumentacije (shema od šest tj. sedam elemenata ako se računa i potpora pobijanju) bio taj koji uspijeva odgovoriti na sve izazove i suprotstavljanja jednoj tvrdnji (model je objavljen u knjizi *The Uses of Arguments* iz 1958. str. 89-95)

2. Aristotel i trojna podjela

Iako je najpoznatiji kao filozof, Stagiranina (po mjestu rođenja) ili Aristotela (384. pr. Kr.- 322. pr. Kr.) s punim se pravom može smatrati antičkim *homo novusom*. Kao sedamnaestogodišnjak odlazi u Platonovu Akademiju te tamo ostaje narednih 20 godina. Područje njegova zanimanja i djelovanja vrlo je široko: politika, filozofija, logika, fizika, govorništvo. Bio je i učitelj Aleksandra, sina grčkog kralja Filipa II te utemeljitelj Likeja, peripatetičke (šetačke, hodačke) filozofske škole u kojoj je radio 12 godina. Neka od njegovih najvažnijih djela su: *Organon* (dosl. oruđe), *Fizika*, *Metafizika*, *Nikomahova etika*, *Politika*, *Poetika*, *Retorika* (vjerojatno njegova zapisana predavanja), a kao obavezni udžbenici su služili sve do 18. stoljeća.

Kao što je ranije navedeno, dvije vrste učitelja govorništva (oni koji žele pronaći istinu na bilo koji odnosno oni koji je žele pronaći na logičan način) još uvijek stvaraju pomutnju u teoriji retorike, a Aristotel je bio prvi koji je pokušao ujediniti dva suprotna pravca, odnosno cilj mu je bio spojiti sofističku rafiniranost s Platonovim zalaganjem za retoriku u službi istine (Beker, 1997).

Međutim, najveći Aristotelov doprinos retorici je razlikovanje tri načina uvjeravanja (poznat i kao *pisteis*): *etos*, *patos* i *logos*. Aristotel je retoriku definirao kao sposobnost uočavanja

bitnog i primarnog svojstva kojim se može uvjeriti, a koje svojstvo u sebi krije svaki predmet ili pojava (Aristotel, 1987). S tom podjelom retorika dobiva puno u sustavnosti jer se uključuju sva tri govornička elementa: tko govori? kakav argument daje? kome govori? (Meyer, Carrilho, Timmermans, 2008). *Etos* nije ništa drugo nego sve karakteristike govornika, važne sastavnice njegovog karaktera tj. njegov kredibilitet. *Patos* je prema Aristotelu (1987) ono trenutačno raspoloženje tj. stanje u kojem se nalazi publika govornika. Taj je element veoma važan ukoliko govornik želi biti dio svoje publike, identificirati se s njom. *Logos* je, pak, način na koji se vodi govor, ono na što je usmjerena čitava retorika.

Trojna podjela koju Aristotel iznosi povlači za sobom podjelu i u govorima: tako je *etos* karakterističan za političke, *patos* za epideiktičke, a *logos* za sudske govore. Naravno, svaki od govora ima i svoje argumentacijske postupke: politički je govor bogat primjerom, epideiktički voli amplifikaciju (pojačavanje), a sudski sve temelji na entimemu (koji za razliku od silogizma ima dvije, ali vjerojatne, ne nužno sigurne premise). Vremenski gledano, politički je govor onaj za budućnost, epideiktički za sadašnjost, a sudski za prošlost. Koliko smo samo puta svjedočili toj podjeli, a da je nismo bili ni svjesni (brojna obećanja političara, pohvale ili pokude, pozivi na sudove kako bi se utvrdila istina).

Kad je, pak, riječ o toposima tj. „općim mjestima“ koji nam mogu poslužiti kao argumenti (ili skladišta argumenata, kako kaže Ciceron (2002), politički govor upućuje na mogućnost, epideiktički na količinu, a sudski na temporalnost. Iako kao argumenti nemaju snagu npr. jednog podatka, toposi ili kako Aristotel (Aristotel, isto dj.) za njih kaže „mjest“, čine nešto što „svaki govornik treba upotrijebiti, i to mjesto mogućeg i mjesto nemogućeg“ (Aristotel, isto dj.). Mogućem je zadaća ukazati kako se nešto dogodilo, a nemogućem kako će se tek dogoditi. Kad je, pak, riječ o toposima za pojedine vrste govora, preuveličavanje (amplifikacija) pripada ponajviše epideiktičkom, mjesto prošlosti sudskom, a mjesto budućnosti i mogućeg političkom govoru (Aristotel, isto dj.).

3. Osoba predsjednika

Prema Rječniku hrvatskoga jezika (Anić, 2007) predsjednik (u ženskom rodu predsjednica) je osoba na čelu države s republikanskim uređenjem. U Republici Hrvatskoj on je državni poglavar. Dužnosti i ovlasti propisane su mu i ograničene Ustavom Republike Hrvatske. Mandat mu traje pet godina, a na tu dužnost može biti biran najviše dva puta (čl. 95 Ustava RH od 14. siječnja 2014.). Predsjednik zastupa i predstavlja Republiku Hrvatsku u

zemlji i inozemstvu, brine o usklađenom djelovanju i cjelovitosti državne vlasti, propisuje predsjedničke i parlamentarne izbore, referendum (čl. 87 Ustava RH od istog datuma) i zakone (čl. 89 Ustava RH od istog datuma) te odgovara za obranu državne cjelovitosti i teritorijalne suverenosti kao vrhovni vojni zapovjednik (čl. 7, čl. 17 i čl. 100 Ustava RH od istog datuma). Predsjednik Republike ne smije biti članom političke stranke, a nakon stupanja na vlast prekida bilo kakve stranačke aktivnosti te o tome obavještava Hrvatski Sabor (čl. 96 Ustava RH od istog datuma).

Hrvatska je stekla neovisnost od bivše države 25. lipnja 1991. te tim činom postala višestranačka i demokratska. Prema čl. 95 Ustava RH (isti datum) predsjednik Republike bira se na temelju općeg i jednakog biračkog prava na neposrednim izborima tajnim glasovanjem. Opće i jednako biračko pravo u Hrvatskoj odnosi se na punoljetne osobe, odnosno, birač može biti bilo tko s navršених osamnaest godina i onaj koji je hrvatski državljanin kao što i predsjednički kandidat može biti osoba s istim preduvjetima (razliku u općem i jednakom biračkom pravu ima npr. SAD gdje se smije birati s 18, a biti biran tek s 35 godina).

SAD ima vrlo zanimljiv način biranja predsjednika države. Osim što ne mora podnositi ostavku na stranačke dužnosti, kandidat može biti pobjednikom izbora čak i s manjim brojem glasova dokle god osvaja najmanje 270 od ukupno 538 (ili 50,18%!) glasova Izbornog koledža mnogo poznatijih pod nazivom *elektorski glasovi*. Elektori se biraju u svim savezним državama (uključujući i Distrikt Columbia s glavnim gradom Washingtonom), a broj istih ovisi o broju predstavnika u Kongresu. Tako npr. Kalifornija ima najviše elektora, 55, dok primjerice Aljaska ima samo tri. Elektori imaju dužnost izražavati volju naroda, međutim, znalo se događati i da ostupe od te prakse i izaberu drugogog kandidata ili se uopće ne izjasne (tada se pojavljuju tzv. *bijeli izborni listići*). U tom se slučaju primjenjuje sistem „pobjednik dobiva sve“ tj. glasovi se dodjeljuju onom kandidatu koji vodi prema izbornoj prognozi. Za vrijeme održavanja posljednjih predsjedničkih izbora države koje su odlučivale o pobjedniku predsjedničkih izbora bile su Florida i Ohio.

U retoričkom smislu predsjednike se najčešće spominje kao one koji javno polažu zakletve (u Hrvatskoj na Trgu sv. Marka, u SAD-u ispred zgrade Kongresa u Washingtonu) i drže inauguracijske govore. Istraživanje inauguracijskih govora američkih predsjednika koje su proveli Smith i sur. (2013) pokazalo je kako predsjednik Roosevelt predstavlja granicu u inauguracijskim govorima: svi govori prije njegova prvog govora smatraju se tradicionalnima,

a njegovi i svi kasniji modernima. Prekretnica je, u povijesnom smislu, bio Drugi svjetski rat, točnije ulazak SAD-a u rat. U retoričkom smislu, moderni predsjednici žele se pokazati milijima svojoj publici nego oni tradicionalni i to postižu korištenjem točno određenih izraza: *mi* umjesto *ja*, čestim korištenjem posvojnog pridjeva *naš* te korištenjem brojnih toposa. Kada je, pak, riječ o stručnosti (kompetenciji), zabrinutosti za stanje u državi i (ne)pokazivanjem slabosti, ne postoji razlika među predsjednicima: svi se žele pokazati takvima. Inauguracijski govori najčešće vrve toposima te su, kao što je bilo riječi kod Aristotelove podjele govora, usmjereni na budućnost. Osim toga, predstavljaju posebnu vrstu epideiktičkih govora te su istovremeno i podložni vremenu i bezvremenski (Mieder, 2010.)

4. Metodologija rada s gradom

U ovome ću radu analizirati retoričke karakteristike govora trojice američkih predsjednika. Osim nekih najosnovnijih dijelova koji čine općenitu procjenu (prilagođenost publici, važnost teme, povezanost teme i publike, jasan cilj govora) osvrnut ću se i na neke manje, ali jednako važne sastavnice sadržaja govora (je li tema govora bila jasna, informativna i logična, je li izlaganje bilo jasno i ispravno i sl.). Kod retoričkog dizajna govora najviše ću pozornosti posvetiti poštivanju svih dijelova kompozicije govora (uvod, stvaranje naklonosti za publiku, središnji dio s dvostrukom podjelom, prijelazom i iznošenjem središnje misli, završni dio sa sažetkom, pozivom, zahvalom i može bitno isprikom). Također, veliku pozornost ću posvetiti i argumentaciji svakog od predsjednika, prvenstveno prilikom iznošenja tvrdnje, argumenata i potpore argumentima. Analizirat će se vrste argumenata i argumentacijske strategije te moguće argumentacijske pogreške.

Svi govori preuzeti su s internetske stranice o američkoj retorici (<http://www.americanrhetoric.com/>) i u pisanom i u audio obliku. Autori stranice uređuju tjednu rubriku pod naslovom „Govor tjedna“ („*Speech of the Week*“), a sva tri predsjednička govora bila su u toj rubrici.

Sjedinjene Američke Države, kao druga po veličini svjetska demokracija, od svog su utemeljenja bile orijentirane prema jednakosti, ravnopravnosti, poštenju, poštovanju i slobodi (uz dvije iznimke - prema domorocima i robovima). Jedna su od vodećih (ako ne i vodeća) država u bilo kojem aspektu suvremenog svijeta i života. Demokratske od početka, uvijek su bile primjer i potpora drugim državama, malim i velikim. To su samo neki od razloga zbog

kojih sam se odlučio upravo za američku retoriku, i to onu najvažnije osobe u državi, predsjednika.

Franklin Delano Roosevelt (1882-1945), 32. američki predsjednik poznat je i kao „ratni predsjednik“. U službi je bio od 1933. pa sve do smrti. Kao član demokratske stranke na dužnost predsjednika bio je biran rekordnih četiri puta uzastopno te je vodio SAD kroz jedno od najtežih razdoblja u ljudskoj povijesti. Iako je bilo i drugih vrhunskih govornika za vrijeme Drugog svjetskog rata (Churchill), pa i nemotivacijskih govornika (Hitler, Mussolini, Franco), odlučio sam se za Roosevelta zbog njegove dalekovidnosti i pragmatičnosti. Kao ratni vođa nije odstupao od svojih ciljeva te je s pravom tražio prestanak američke neutralnosti. Kao pobjednici u Drugom svjetskom ratu, SAD ne samo da se izvukao iz velike ekonomske krize, nego se nametnuo kao vodeća vojna, ekonomska i politička sila svijeta druge polovine 20. i prve polovine 21. stoljeća (iako predsjednik Roosevelt sam završetak rata nije doživio).

John Fitzgerald Kennedy (1917-1963) bio je 35. predsjednik SAD-a te je također bio demokrat. Poznat je i kao prvi američki predsjednik katolik te veliki ljubimac nacije. U službi je bio nepune tri godine, od 1961. do prerane smrti 1963. Predsjednika Kennedyja sam odabrao zbog njegova prijedloga Kongresu o stvarnom i potpunom provođenju u život građanske ravnopravnosti za Afroamerikance. Takav potez bio je nezapamćen u SAD-u još od Lincolnovog ukidanja ropstva, zbog čega je Kennedy i postao žrtvom atentata u Dallasu. Drugi razlog odabira predsjednika Kennedyja bila je tzv. *Kubanska kriza*. Kao jedno od najnapetijih razdoblja američke i svjetske povijesti ista vrlo vjerojatno ne bi bila tako brzo razriješena da nije bilo sporazuma Kennedy-Hruščov o smanjenju utrke u naoružanju. Taj je potez i doveo do sklapanja Moskovskog sporazuma o zabrani nuklearnih pokusa.

Prvog Afroamerikanca na čelu SAD-a, Baracka Husseinu Obamu (rođ. 1963) odabrao sam zbog nezavidne situacije u kojoj se Sjedinjene Države nalaze. Kao demokrat i trenutačni, 44. američki predsjednik, susreće se s velikom ekonomskom krizom, ratovima u Afganistanu i Iraku, sve manjim brojem saveznika i s nečime s čime se nije susretao niti jedan njegov prethodnik, pitanjem nacionalne sigurnosti. Nakon terorističkih napada na New York 2001. pokrenut je niz akcija kojima je cilj bio suzbijanje terorističkih prijetnji na svjetskoj razini. Iako je najvećim dijelom zahvatila administraciju Georgea W. Busha, niti predsjednik Obama niti njegova administracija nisu bili pošteđeni poteza koji su trebali SAD vratiti na razdoblje

od prije 2001. Obamu smatraju dobrim govornikom, a govori su mu često predmet analiza i rasprava. Od svoje prve prisege 2004. godine, Obama je stekao veliku popularnost i kod biračkog tijela naklonjenog republikanskoj stranci, i to najviše zahvaljujući jasnom isticanju ciljeva, ujedinjenju najboljeg od retorike i građe govora, usredotočenjem na jaku poruku i iznošenjem iste vrlo učinkovito (Leanne, 2010).

Cilj je ovoga rada pronaći sličnosti i razlike u govorima triju predsjednika iste države. Iako se najviše razlikuju vremenski (67 godina razlike), pretpostavljam da će se razlikovati i strukturno. Pritom prvenstveno mislim na različito trajanje vremena govora (Obamin traje 52 minute!) te na publiku kojoj se obraćaju, odnosno, prilagođavaju li govor publici. Razlikovati bi se mogli i u načinu uvjeravanja te u iznošenju središnje misli. Također, cilj je utvrditi postoje li neki obrasci koji se mijenjaju (ili ne mijenjaju) s obzirom na vrijeme, a po kojima političari postupaju u vrijeme neposredne opasnosti po svoju zemlju. Trojica predsjednika odabrana su zbog zajedničke osobine, odnosno zbog slične situacije u kojoj su govori održani. Naime, unatoč različitom vremenu, zajedničko im je što govore u vremenu opasnosti za američku državu, njezine vrijednosti i interese. Roosevelt govori uoči Drugog svjetskog rata, Kennedy za vrijeme Kubanske krize a Obama za vrijeme ratnog sukoba u Iraku i Afganistanu. Upravo zbog situacijske sličnosti govora pretpostavlja se kako će predsjednici dijeliti retoričke karakteristike govora u smislu isticanja vrijednosti američkog društva, koristiti slične argumente kako bi uvjerali u zaštitu tih vrijednosti te kako će koristiti slične topose. Međutim, očekuju se i određene različitosti jer su sva trojica predsjednika izrazito karizmatične osobe, sa snažnim osobnostima i vlastitim retoričkim stilom. Dakle, konačan cilj je utvrditi njihove sličnosti i razlike te utvrditi karakteristike američke predsjedničke retorike općenito. Sve citate donosim u vlastitom prijevodu.

5. Analiza pojedinih govora

5.1 Franklin D. Roosevelt: „Četiri slobode“

Franklin Delano Roosevelt govori 6. siječnja 1941. pred članovima 77. američkog Kongresa. Nakon kratkog uvodnog oslovljavanja, počinje govoriti o trenutku bez presedana u američkoj povijesti. Naime, Drugi svjetski rat bijesni svom snagom na europskom teritoriju. Njemačke snage napreduju bez stanke prema Rusiji. Američka vlada još uvijek vodi tzv. "politiku izolacionizma" te na taj način drži SAD izvan ratnih zbivanja. Predsjednikovo

obraćanje jedno je od mnogih u to vrijeme, ali govoriti pred Kongresom bilo je posebno važno.

Predsjednik odmah i objašnjava zašto je taj trenutak bez presedana: “(...) do sada američka sigurnost nije ovako bila ugrožena izvana.” (*...because at no previous time has American security been as seriously threatened from without as today.*) Nakratko se vraća u povijest te brojnim povijesnim činjenicama govori o razdobljima krize koja su pogodila SAD od njezina utemeljenja. Ta su razdoblja bila kratkotrajna (osim razdoblja Američkog građanskog rata), ali nisu znatnije narušila sigurnost američkog društva. „Nasreću“, kaže on, „130 milijuna Amerikanaca zaboravilo je što je sve donio taj četverogodišnji sukob.“ (*Today, thank God, 130,000,000 Americans in 48 States have forgotten points of the compass in our national unity.*) „Razdoblja krize nisu niti izbliza prijetila ni jedinstvu američkog naroda, a i ticala su se Amerikanaca samih.“ (*... most of the periods of crisis in our history have related to our domestic affairs.*) SAD je, doduše, bio pogađan i krizama izvan njegovih granica (najčešće na teritoriju Europe) iako nije bilo sam izravno upleten (spominje 1914. tj. početak Prvog svjetskog rata). Dva veća sukoba s europskim narodima te nebrojeni manji ratovi u Zapadnoj Indiji (danas Antilsko otočje), na Sredozemlju te na Tihom oceanu (*We have even engaged in two wars with European nations and in a number of undeclared wars in the West Indies, in the Mediterranean and in the Pacific...*) također su se ticali SAD-a, ali niti u jednom od tih nemilih događaja nije bilo ozbiljnije prijetnje državnoj sigurnosti niti stalnoj neovisnosti (*... against our national safety or our continued independence.*). Kako bi dodatno istaknuo tu činjenicu, koristi sintagmu „povijesna istina“ (*...historic truth...*) o narodu SAD- a koji je stalno bio opozicija, no ne bilo kakva i bilo čemu. Bio je opozicija tj. protivnik bilo kakvih pokušaja izoliranja od napretka i razvoja civilizacije. Izražava se slikovito koristeći metaforu te govori o zaključavanju iza drevnog kineskog zida dok civilizacija prolazi pored njih (*What I seek to convey is the historic truth that the United States as a nation has at all times maintained opposition- clear, definite opposition- to any attempt to lock us in behind an ancient Chinese wall while the procession of civilization went past. Today, thinking of our children and of their children, we oppose enforced isolation for ourselves or for any other part of the Americas.*). Pomalo neobično budući da se stječe dojam kako rat kao jedna od odlika moderne i napredne civilizacije, pa čak i ovako velik, ne može proći bez sudjelovanja SAD- a, iako bi se ovakva izjava mogla smatrati i isticanjem važnosti države i njezinoj ulozi u svijetu. Kad je, pak, riječ o metafori, ona uvijek pronade svoje mjesto u govorima. Škarić

(2008) za metaforu kaže kako je najživlji trop te da se koristi kao sinonim za slikovit izraz općenito, kod nje je nešto neizrečeno, a jasno pretpostavljeno. Figurativni se jezik obično smatra onim oblikom jezika koji daje širi uvid u bilo koji dio stvarnosti no što bi ga doslovan jezik ikad mogao pružiti. Ovakvo se tumačenje podudara s tvrdnjom kako autor (u ovom slučaju govornik) upravo metaforom izražava svoju osobnost i viziju svijeta (Weststeijn, 1995). Konkretno, kineski zid je nešto veliko, nepremostivo, nešto što brani, a u ovome govoru za SAD to nije pravo mjesto za takvo što.

„Opozicija je bila odluka SAD-a“, kaže on „te opstaje već godinama.“ (*That determination of ours, extending over all years...*) Bila je dokazana i u ratu s Francuskom (u vezi teritorija Louisiane koji je bio u njezinu posjedu) te u ratu s Velikom Britanijom (18. stoljeće) nakon kojeg je SAD stekao neovisnost (vraćanje na dva već spomenuta sukoba s europskim narodima). I ovom izjavom se jasno vidi kamo vodi predsjednikov govor: ulazak u rat je jedino rješenje. Nadalje, kako bi još povećao značenje i ulogu SAD- a u svijetu, Roosevelt kaže kako se niti jedna država nije željela učvrstiti na onoj (zapadnoj) hemisferi, bolje rečeno, nije se usudila. A što se tiče Velike Britanije i njezine mornarice, tu SAD može biti miran jer je ona prijateljska sila. Dakle, preostaje jedino da to SAD učini. A cijeli Prvi svjetski rat, iako je izgledalo kao da se ne tiče SAD- a tj. njegove budućnosti, s vremenom je pokazao kamo bi mogao odvesti prestanak, ili još gore, nestanak demokracije. Koliko bi to bilo opasno, govori i činjenica kako Predsjednik koristi izraz *tiranija* za nepostojanje demokracije te se identificira s američkim narodom (koristeći zamjenicu *mi*), govoreći kako on istu mora prepoznati.

Svime ovime trenutak bez presedana s početka govora dobiva još više na važnosti, odnosno predsjednik ovime privlači pozornost slušatelja jer se radi o nečemu većem u odnosu na sve ranije navedeno. Također, na samom početku govora jasno se vidi smjer i cilj istog. Puno povijesnih činjenica, puno toposa, od kojih je najjači nacionalni ponos, te moć i uloga koju SAD ima u svijetu ne mogu nikoga ostaviti ravnodušnim u nezavidnom trenutku kao što je Drugi svjetski rat.

Roosevelt se nada kako je svatko u danom trenutku svjestan da je demokratski način života ugrožen i to iz dva smjera (*...the democratic way of life is at this moment being directly assiled in every part of the world- assiled either by arms or by secret spreading of poisonous propaganda by those who seek to destroy unity... in nations that are still at peace.*). Prvi je oružje, a drugi otrovna propaganda koju šire oni koji žele uništiti jedinstvo te uvesti razdor

među države koje su još u miru. Te prijetnje traju bez prestanka te je Roosevelt „obavljajući svoju ustavnu dužnost te dajući Kongresu izjavu o stanju nacije“ (*...as your President, performing my constitutional duty to give to the Congress information of the state of the union...*) jako zabrinut jer mu je pripala neslavna čast da kaže kako je budućnost i sigurnost nacije te njezine demokracije ugrožena događajima daleko od njezinih granica. Predsjednik ovdje sebe stavlja na prvo (ali i nezahvalno) mjesto te ako će već netko morati govoriti o teškoj situaciji i vremenu, onda neka to bude on. Predsjedniku situaciju još više otežava činjenica kako je njegova tvrdnja zapravo trenutačno stanje stvari, odnosno rat koji ne planira stati.

Koliko je situacija teška i ozbiljna pokazuje i podatak kojim se predsjednik koristi u nastavku govora, a to je kako se ratuje i kako u ratu sudjeluju države čak četiriju kontinenata. Ponovno korištenje činjenice kao argumenta za ozbiljnost situacije te argumenta za svoju tvrdnju. U slučaju pada i poraza istih država, kaže Roosevelt, svo stanovništvo i njihovi prirodni resursi past će pod ruke osvajača (*...dominated by conquerors.*). Naravno, u slučaju tog scenarija i SAD će biti i više nego pogođen jer usko surađuje s njima. I baš zato, slikovito kaže predsjednik, SAD ne može odgoditi pomoć cijelom svijetu jer bez tih država SAD je kao s jednom rukom iza leđa (*...one hand tied behind its back...*). Ovime predsjednik izjednačava sve države koje su spremne boriti se za mir i demokraciju. (Ovakva se argumentacija naziva kauzalnom tj. uzročno-posljedičnom. Argumentacija i možebitni zaključak nisu nužno povezani, ali kada publika prepozna (od strane govornika) što može biti uzrok nečemu ili čemu nešto može voditi u budućnosti, onda se ta veza može iskoristiti kao jedna od pet logičkih veza pri argumentiranju (Škarić, 2011)).

U slučaju već spomenutog scenarija, svijet ne može očekivati mir pod diktatorima, i ne samo mir nego ni velikodušnost, neovisnost, slobodu izražavanja, globalno razoružanje niti slobodu religije, čak niti dobar posao. Takav mir ne donosi nikakvu sigurnost ni SAD-u niti njihovim susjedima. A oni koji pristanu na takve uvjete (vjerojatno misli na države saveznike Njemačkoj) ni ne zaslužuju sve već spomenuto. Ali ono što je najgore što se državama može dogoditi je psihički strah s kojim će se poraženi morati suočiti. Roosevelt se slikovito i simbolično izražava i kada nudi rješenje tj. obranu od takvog mira. Amerikanci, a i svi ostali si mogu dozvoliti biti mekog srca, ali nikako meke glave (*...soft headed...*) pored lijepog zvuka raznih –izama, te grupe sebičnih ljudi koji žele odrezati krila američkom orlu kako bi

napravili vlastita gnijezda. Ovdje predsjednik ponovno koristi metafore, i to izvrsno jer su one ovdje u službi argumentacije tj. argumenta.

Roosevelt se u nastavku govora ponovno vraća na Veliku Britaniju, tj. njezinu mornaricu kao vjernog prijatelja. Ističe kako je ona jedina država na svijetu koja bi mogla ugroziti napadom SAD, i to morskim putem. Međutim, dokle god je na prijateljskoj, savezničkoj strani, SAD-u ne prijeti ništa. Prijetnju SAD-u predstavljaju i brojni nevidljivi neprijatelji, tajni agenti i špijuni koji već dugi niz godina „operiraju“ po objema Amerikama. Koliko je to ozbiljna prijetnja odnosno, koliko je shvaća ozbiljno, predsjednik pokazuje i izjavom kako oni, ne mi, biraju vrijeme, mjesto i način napada (*...they, not we, will choose the time and the place and the method of their attack*). Kao primjer, a i argument kojim podupire tvrdnju, Roosevelt navodi Norvešku, koju su neprijatelji osvojili vrlo lako jer su imali brojne pomagače „iznutra“. Strah Amerikanaca od stranih špijuna (u početku njemačkih, kasnije sovjetskih) uvijek je bio velik. Svoj vrhunac doživljava sredinom 60-ih, na svu sreću, neopravdano.

Trenutačno stanje u svijetu, strah od nestanka demokracije, a i moguća invazija neprijateljske vojske na SAD glavni su razlozi predsjednikova obraćanja, i to se prije središnjeg dijela govora jasno da razlučiti. Štoviše, i sam Roosevelt to kaže te drži da se svaki član Kongresa s time mora suočiti. To povlači veliku odgovornost, ne samo političara nego i građana, a državna politika prvenstveno, gotovo isključivo, mora biti podređena suzbijanju svih mogućih prijetnji. Da bi sve ovo dodatno pojačao, predsjednik kaže kako je ovakvo obraćanje Kongresu, s ovakvim porukama i željama za budućnost, jedinstveno u povijesti (*That is why this annual message to the Congress is unique in our history*). Argumentacijski gledano, ovakva izjava se smatra pogreškom „skliskog terena“². Do nje dolazi kada nije sasvim jasno kako će postavljeni uzrok dovesti do negativne posljedice (konkretno, njemačko osvajanje do prestanka demokracije). Međutim, dosadašnje osvajanje čini prestanak demokracije mogućim, tj. ova predsjednička tvrdnja se pokazuje opravdanom.

U središnjem dijelu govora, predsjednik iznosi i tvrdnju koja je temelj njegova obraćanja, a to je državna politika. Bolje rečeno, to je predsjednikov prijedlog politike jer je na Kongresu da odluči hoće li pristati na predsjednikov prijedlog ili ne. Državna politika se svodi na nekoliko kratkih, ali vrlo jasnih i odriješitih prijedloga. Prvi od njih je odana obrana države svim raspoloživim sredstvima (*...we are committed to all- inclusive national defense.*). Također,

² eng. *slippery slope*

pristaje se na potporu svih odlučnih ljudi diljem svijeta koji čine sve kako bi se rat očuvao izvan ove (zapadne) hemisfere. Pod potporom se misli na bilo kakav demokratski način razrješenja sukoba jer će takav jedino prevladati i opstati (*By this support we express our determination that the democratic cause shall prevail...*). Za objašnjenje predsjednik koristi i definiciju stipulativnog tipa, odnosno onu koja objašnjava novi pojam koji se uvodi (Weston, 1992). Nadalje, nikakav mir s neprijateljima neće biti potpisan niti priznat, i to iz dva razloga. Prvi je moralnost, a drugi sloboda. Vlastita sigurnost koju su Amerikanci godinama gradili i još uvijek grade bila bi potkopana potpisivanjem ičega s neprijateljima, jer bi se na taj način samo učinio ustupak osvajačima. „Takoder“, kaže predsjednik „mir se ne stvara pod cijenu slobode drugih ljudi.“ (*We know that enduring peace cannot be bought at the cost of other people's freedom.*) Koliko se svi slažu oko ovoga pokazuje i podatak kojeg predsjednik iznosi u nastavku, a odnosi se na nedavno održane izbore. U njima su dvije stranke (demokratska i republikanska), koje se inače spore oko brojnih pitanja, pokazale jedinstvo prema ovakvoj državnoj politici (*In the recent national election there was no substantial difference between the two great parties in respect to the national policy*). Štoviše, „i građani SAD-a“, kaže Roosevelt „zahtijevaju i podupiru jedino ovakvu državnu politiku.“ (*And today it is abundantly evident that American citizens everywhere are demanding and supporting speedy and complete action in recognition of obvious danger.*) Dvostranačka podjela u SAD-u nešto je što krasí američku politiku od početka. Ono pak što je rjeđe u američkoj politici je sloga dviju stranaka oko nečega. Ratno stanje i situacija u kojoj se svijet nalazi dozvoljava predsjedniku korištenje ovakvih potpora tvrdnji jer želi pokazati jedinstvo koje je oduvijek krasilo njegov narod, odnosno, utemeljeno je vjerovati kako obje stranke imaju potporu naroda.

Osim „neopipljivih“ stavaka nove državne politike, Roosevelt iznosi i neke konkretne smjernice. One se odnose prvenstveno na povećanje proizvodnje svih vrsta naoružanja. Kaže kako su vlasnici tvornica za proizvodnju oružja pozitivno odgovorili na njegove molbe te da su ciljevi postavljeni. U nekim slučajevima, ciljevi su dosegnuti na vrijeme. U drugim, pak, sve ide po planu, dok u nekima, postoje određena, doduše blaga, kašnjenja. „Nažalost“, kaže predsjednik „postoje i slučajevi, i to vrlo važni slučajevi, gdje su svi zabrinuti oko toga hoće li uopće biti moguće dostići neki napredak.“

Bilo kako bilo, predsjednik nije zadovoljan napretkom jer najbolji ljudi, koji sudjeluju u razvoju naoružanja, nisu zadovoljni. Zbog toga nitko ne smije biti zadovoljan dosadašnjim, čeka ih još jako puno posla (*None of us will be satisfied until the job is done*) jer današnje

najbolje nije dovoljno dobro za sutra (*And today's best is not good enough for tomorrow*). Ovim jakim izrazom predsjednik još jedanput pokazuje svu ozbiljnost u namjerama koje želi provesti. Bez obzira na to jesu li ciljevi previsoki ili predaleki, svi žele bolje i brže rezultate. „Kongres“, kaže predsjednik u nastavku „mora stalno biti obaviješten o napretku programa proizvodnje oružja.“ Ali postoje i određene informacije koje se ne tiču samo država koje SAD podupire u oružju, nego i sigurnosti SAD- a te one moraju ostati čuvane u tajnosti (*However, there is certain information, as the Congress itself will readily recognize, which, in the interests of our own security and those of the nations that we are supporting, must of needs be kept in confidence*). To objašnjava zašto predsjednik ne izlazi s konkretnim brojkama u govoru, iako bi takvi podaci bili jaka potka u njegovoj argumentaciji.

Ovakav obrat čini jako dobar prijelaz u središnjoj podjeli govora jer nakon dobro obrazloženog prijedloga nove državne politike, predsjednik ima prijedloge za Kongres. Kaže kako je najbolje nastaviti s proizvodnjom i izvozom oružja jer to je jedini način fizičke pomoći državama u ratu. Ne trebaju ljudstvo (a i da trebaju, SAD bi im ga dao) nego oružje vrijedno milijarde dolara. Na taj način SAD je najkorisniji i sebi i drugima (*Our most usefull and immediate role is to act as arsenal for them as well for ourselves. They do not need manpower, but they do need billions of dollars' worth of the weapons of defense*). Blizu je i vrijeme u kojem se neće moći platiti svo proizvedeno oružje, ali niti to neće spriječiti SAD u svesrdnoj pomoći. Saveznici se neće predati zbog trenutačne nemogućnosti plaćanja. A i za slučaj neplaćanja Roosevelt daje rješenje. Svo stečeno znanje mogu iskoristiti pomažući Amerikancima braniti se, ako to ikada bude potrebno (*I do not recommend that we make them a loan of dollars with which to pay for these weapons- a loan to be repaid in dollars. I recommend that we make it possible for those nations to continue to obtain war materials in the United States, fitting their orders into our own program. And nearly all of their material would, if the time ever came, useful in our own defense*). Roosevelt je svjestan kako SAD ne bi smio (zbog svih razloga navedenih na početku govora) biti skrštenih ruku u ratu. Također, svjestan je i kako Kongres vjerojatno neće izglasati ulazak u rat, ali ovakav prijedlog pomoći i više je nego razuman i ostvariv. SAD će učiniti sve da to i ostvari jer je „to naša svrha i obećanje“ (*That is our purpose and pledge*). „Iako će suprotna (dikatorska) strana“, kako kaže predsjednik „ovakav čin (pomaganje u naoružanju) proglasiti ratnim, on to nije.“ (*Such aid is not an act of war, even if a dictator should unilaterally proclaim it so to be*). SAD je jasno odabrao stranu, iako ne sudjeluje izravno u ratu, te će na toj strani i ostati. Ovime to

samo još više pokazuje. Etiketiranje (u ovom slučaju izraz *diktatori* smatram blagim izrazom) karakteristično je za ratnu retoriku. Govornik i publika imaju određen odnos te zajedničke više vrijednosti (domovina, sloboda, ravnopravnost...) koje će braniti ne birajući sredstva. Nazivanje protivnika određenim imenima još više pojačava vezu unutar jednog naroda (neprijatelji su diktatori), ali ni nazivanje sebe nekim imenom (npr. borci za slobodu) nije neuobičajeno.

Ovakav način, naravno, neće proći bezbolno. Amerikanci će se morati žrtvovati jer ovakav je postupak hitan te je ozbiljan gotovo kao i rat sam (*Yes, and we must prepare, all of us prepare, to make the sacrifices that emergency- almost serious as war itself- demands.*). U ovome trenutku ništa ne smije biti važnije od državnih potreba (ovdje Roosevelt anticipira moguće prigovore od strane neistomišljenika koristeći prolepsu (anticipiranje, preduhitrenje), odnosno izjednačava rat i hitnost trenutka iako su to mnogima dvije različite stvari). Kako bi se demokratske države trebale ponašati pokazuje i primjer koji predsjednik daje u nastavku. Prvo bi ih trebalo posramiti patriotskim primjerom, tj. stavljanjem ljubavi jedino prema vlastitoj državi na prvo mjesto. A ako to ne bi uspjelo, iskoristiti vodstvo i snagu vlade za spas vlade. (*The best way of dealing with the few slackers or trouble-makers... is first, to shame them by patriotic example, and if that fails, to use sovereignty of government to save government*). Spomenuti patriotizam odlika je američkog naroda te obično ima negativne konotacije. Međutim, ovdje se misli na ljubav prema domovini te nezadiranje u tuđe slobode te granice. Kada bi se to poštivalo svugdje u svijetu, rata vjerojatno ne bi ni bilo. Spomenuta pak Vlada predstavlja cijeli SAD, a njezina snaga i vodstvo predstavljaju sve demokratske načine provođenja patriotizma. Tu vjerojatno spada i rat kao krajnji način obrane. Čak i u obraćanju Kongresu, nije bilo nemoguće izbjeći oslovljavanje neprijatelja kao „problematičnima“, „lijenčinama“ ili „zabušantima“ tj. predsjednik ponovno etiketira suprotnu stranu, ovoga puta malo jače nego kad ih naziva *diktatorima* (...*the few slackers or trouble-makers*). Osim simboličnog izražavanja, predsjednik u jednom trenutku i parafrazira biblijski citat kada kaže kako ne žive ljudi samo o kruhu, tako se i ne brane samo naoružanjem (izvorno nego i o svakoj riječi koja izlazi iz Božjih usta). Ovakav poziv na autoritet daje važnost prijedlogu te još jednom naglašava sve ono što Roosevelt očekuje od Senata. Vjera u bolje sutra i život u demokraciji svakako je jedan od velikih pokretača u ratu, a niti jedna strana (ona koja ratuje protiv okupatora i SAD kao pomagač) ne smije zaboraviti kako je to jedini cilj.

Roosevelt je svjestan (kao i u početku govora) kako je rat gotovo nemoguće zaustaviti. Kako se ništa slično ne bi ponovilo u budućnosti, treba ukloniti i najmanje uzroke koji bi mogli dovesti do ponavljanja ratnih strahota. Gotovo je smiješno kako su to male stvari i kako je itko mogao biti gluh na njih (*The basic things expected by our people... are simple*). Kao i kod nove državne politike, predsjednik izlazi s konkretnim prijedlozima kako bi se sve navedeno ostvarilo. Sve što je slijedilo u nastavku govora, može se smatrati i nastavkom državne politike. Konkretno, on traži jednakost mogućnosti za mlade, posao za one koji mogu raditi, sigurnost za one koji je trebaju, prestanak privilegija za manjinu, očuvanje građanskih sloboda za sve (*Equality of opportunity for youth and for others. Jobs for those who can work. Security for those who need it. The ending of special privilege for the few. The preservation of civil liberties for all*). Osim prijedloga, Predsjednik navodi i one na koje se oni odnose. Iako gledano iz današnje perspektive sve ovo djeluje utopijski (a argumentacijski ponovno s toposima), čini se kako je to prijeratni SAD bio u mogućnosti učiniti. Osim toga, svi navedeni prijedlozi čine temelje demokratskog načina vladavine, onog kojega u SAD-u najviše vole. A da je sve navedeno lakše ostvariti nego biti u ratu, neću niti govoriti.

Sam kraj govora ono je po čemu je isti i ostao upamćen. U efektom završetku, Roosevelt govori o četirima osnovnim slobodama koje su temelj modernog svijeta. Njih zaslužuje moderan, slobodan čovjek te rođenjem polaže pravo na njih. Prva je sloboda govora, druga je sloboda štovanja Boga, treća je sloboda od nestašice, gubitka, a četvrta sloboda od straha (*The first is freedom of speech and expression- everywhere in the world. The second is freedom of every person to worship God in his own way- everywhere in the world. The third is a freedom from want, which, translated into world terms, means economic understandings which will secure to every nation a healthy peacetime life for its inhabitants- everywhere in the world. The fourth is a freedom from fear, which, translated into world terms, means a world-wide reduction of armaments to such a point and in such a thorough fashion that no nation will be in a position to commit an act of physical aggression against any neighbor- anywhere in the world.*).

Iako pomalo idealistički te s argumentacijskom snagom toposa, predsjednik jasno poručuje kako treba (ili bi barem trebao) izgledati svijet bez rata te svijet svih ljudi. S obzirom na topose koji se više puta ponavljaju u različitim dijelovima govora, s pravom se može reći kako su oni dio Rooseveltove retoričke taktike.

Čovjek je strahovito napredovao, pokorio čitav svijet, letio u visine, ronio u dubine, međutim, još uvijek postoje mjesta gdje nije dozvoljeno reći svoje mišljenje. Pogotovo osobama suprotnoga spola, a o drugoj boji kože, religiji i nacionalnosti da i ne govorim. Ista je stvar i s pravom na religiju koje nije jednako za svaki dio svijeta. Treća i četvrta sloboda odnose se izričito na čovjeka koji živi u svijetu bez rata. Treća je sloboda ona od nestašice, a i ratno doba i poraće ljudima donose samo neimaštinu te dugotrajan i bolan oporavak. Četvrta je sloboda možda i najupečatljivija i najvažnija te je jako bliska s prvim trim, odnosno kad bi postojala, za prve tri ne bi ni bilo potrebe. Sloboda od straha koji vlada za vrijeme rata nešto je što s ratom treba i prestati. Predsjednik na samom kraju obraćanja gleda u budućnost te kaže kako je to moguće postići jedino smanjenjem naoružanja do te mjere da niti jedna država ne bude u mogućnosti počinuti napad na ikojeg svojeg susjeda. Roosevelt je svjestan kako se rat ne može zaustaviti pokretom ruke, ali da, jednog dana kad završi, treba učiniti sve da više nikada niti jedan ne počne, nigdje u svijetu, a smanjenje naoružanja zasigurno je prvi korak k tome. Koliko i za koga su sve važne navedene slobode, naglašava se ponavljanjem izraza „bilo gdje u svijetu“, naravno, za bilo koga na svijetu. Također kaže i kako to nije vizija nekog dalekog milenija, nedosanjani san, nego osnova i početak svijeta koji se nalazi sad i ovdje. „Takav svijet“, kaže slikovito predsjednik, „sušta je suprotnost tzv. novom poretku.“ (...so-called „new order“...) tj. onome što tirani žele uspostaviti bacanjem bombe (zapravo eufemizam za osvajanje i rat). Tom „novom poretku“ treba suprotstaviti moralni poredak (...moral order...) odnosno, onaj poredak u društvu koje se s promjenama i revolucijama susreće bez straha (vraćanje na četvrtu slobodu).

S obzirom na to kako je američka vlada više puta odbijala predsjednikov prijedlog ulaska u rat, svoj najjači izražaj Predsjednik ostavlja za kraj kada kaže kako američki narod sve svoje (sudbinu, srca, glavu) stavlja pod božje vodstvo (*This nation has placed its destiny in the hands and heads and hearths of its millions of free men and women, and its faith in freedom under the guidance of God.*). Ako već ne žele sami sebi pomoći (npr. tako da izglasaju ulazak u rat na strani Saveznika) onda neka nam (tj. im) dragi Bog bude na pomoći. Sloboda je za predsjednika nadmoć ljudskih prava svugdje i u svemu, a svu svoju podršku šalje ljudima koji se bore i ginu kako bi očuvali ta prava, a toj misli nikada neće biti kraja. Efektan završetak ono je što bi svaki govor trebalo zaokružiti te on publici daje „ono za razmišljanje“ nakon govora. Predsjednik je taktički odabrao ovakav izraz jer mu nije bilo lako argumentirati pred publikom koja mu nije bila naklonjena.

Iste godine u prosincu, američka vlada izglasava prestanak izolacionizma te SAD na taj način ulazi u rat. Neposredan uzrok bio je napad japanskih zračnih snaga na američku bazu u Pearl Harboru (Havajsko otočje), a zagovaranje i retorika predsjednika Roosevelta svakako se može smatrati posrednim uzrokom.

Strukturno gledajući, govor predsjednika Roosevelta ne odstupa od uobičajenog rasporeda; jedino mu nedostaje stvaranje naklonosti za govornika. Cilj govora je bio uvjeriti Kongres kako je dužnost SAD-a (i jedini način pomoći ostatku svijeta) stupanje u rat. Na taj će način SAD najlakše pokazati kako je svjetska velesila. Državna politika, zapravo središnja misao cijelog govora (predanost obrani države, potpora ljudima diljem svijeta u borbi protiv neprijatelja, nikakav mir s neprijateljima) vrlo je jasna, stroga i, iako joj u nekim dijelovima nedostaje detaljnije objašnjenje, primjenjiva. Argumentacijski gledano, predsjednik Roosevelt svoj prijedlog politike najčešće podupire toposima (nacionalni ponos, mir, ravnopravnost, osjećaji) i činjenicama, pogotovo povijesnim te onima vezanim uz trenutačno ratno stanje (broj država u ratu, potrebna vojna pomoć). Toposi i činjenice se s punim pravom mogu smatrati karakteristikama ovoga govora. Od argumentacijskih pogrešaka česta je *slipery slope* (njemačko osvajanje vodi do prestanka demokracije, potpisivanje mira ne jamči nikakvu sigurnost). Također, često koristi i metafore, najčešće u svrhu objašnjenja (SAD iza kineskog zida, američki orao kojem žele srušiti gnijezdo, Amerikanci mekog srca) te kao argument, ne samo kao ukras govoru. Vrlo često koristi sintagmu „zapadna hemisfera“ (koristi je umjesto izraza demokracija). Osim toga, često ističe i vrijednosti američkog društva (brižnost, miroljubivost, pomoć) koje bi trebale imati i sve ostale države svijeta.

5.2 John F. Kennedy: „Obraćanje naciji u vezi kubanske krize“

John Fitzgerald Kennedy se 22. listopada 1962. obraća svojim sugrađanima putem televizije. Kao što i priliči predsjednikovu obraćanju, nakon pozdrava odmah navodi i o čemu će govoriti. Kaže kako je „ova vlada, kao što je i obećala, neprestano pratila i prati Sovjetsko gomilanje oružja i vojske na otoku Kubi“ (*This Government, as promised, has maintained the closest surveillance of the Soviet military buildup on the island of Cuba*). Slično kao i u govoru predsjednika Roosevelta, američka Vlada, odnosno američki predsjednik ima i moralnu i političku dužnost obavijestiti narod o trenutačnom stanju države.

Gledatelji su vjerojatno dobro upoznati s krizom na Kubi, ali predsjednik ima nepobitne dokaze koji govore kako situacija nije nimalo bezazlena. Naime, Sovjetski Savez,

koji je u Kubi (kojoj je SAD odbio zahtjev za kreditom) našao partnera i prijatelja, gomila nuklearno naoružanje na tom otoku. I SAD i SSSR, kao pobjednici u Drugom svjetskom ratu, demonstriraju ostatku svijeta svoju vojnu, političku i društvenu nadmoć, iako i jedni i drugi ne kriju strah od suparnika. Istodobno, razvoj nuklearnog naoružanja ne staje. Međutim, i ono ima manu, a ta je da suparniku ostaje dovoljno vremena da reagira u slučaju napada onog drugog. SAD prvi doskače tom problemu te grupira svoje naoružanje bliže SSSR- u (u Italiji i Turskoj), na što SSSR odgovara slanjem svoga naoružanja na Kubu, gotovo na samo tlo SAD-a. 38-dnevna napetost koja je vladala između velesila smatra se vrhuncem i prekretnicom tzv. „hladnog rata“ jer svijet nikada nije bio bliži atomskom sukobu.

Kennedy smatra kako gomilanje oružja ne može biti ništa drugo nego da SSSR na taj način osigura mogućnost napada na Zapadnu hemisferu (*The purpose of these bases can be none other than to provide a nuclear strike capability against Western hemisphere*). Ovdje predsjednik koristi činjenicu te zaključuje uzročno-posljedično: gomilanje oružja ne može značiti ništa drugo nego plan SSSR-a da napadne SAD. U nastavku predsjednik iznosi i dokaze za takvu tvrdnju, tj. svoja saznanja koja su stara nepunih tjedan dana (*Upon receiving the first preliminary hard information of this nature last Tuesday morning at 9 A.M....*). Nakon što je primljena takva informacija, predsjednik je „zatražio pojačanje praćenja“ (*...I directed that our surveillance be stepped up.*), a nakon što je takva informacija i potvrđena, američka se vlada ponovno osjeća dužnom obavijestiti naciju o detaljima krize (*And having now confirmed and completed our evaluation of the evidence..., this Government feels obliged to report this new crisis to you in fullest detail.*). Kennedy drugi put spominje takvu dužnost Vlade.

„Sovjetsko se naoružanje“, nastavlja Kennedy „sastoji od dvije vrste projektila“. Prva je vrsta srednjeg dometa te može ugroziti npr. Washington, a druga vrsta je u stanju letjeti dvostruko dalje te može ugroziti bilo koji grad zapadne hemisfere (*...and thus capable of striking most of the major cities in the Western Hemisphere...*). Osim što ovime proširuje svoju tvrdnju, predsjednik ovime pokazuje i zabrinutost ne samo za matičnu zemlju, nego i za zemlje u susjedstvu i dalje, odnosno one kojih se ova kriza i sukob i ne tiču, a mogle bi nastradati ni krive ni dužne. I u govoru predsjednika Roosevelta, sintagma „zapadna hemisfera“ označava obje Amerike, odnosno demokraciju. Osim što govori iz povjerljivih izvora, predsjednikovu argumentaciju dodatno pojačavaju i fotografije američkih špijunskih zrakoplova koje se prikazuju za vrijeme govora, a prikazuju izgradnju postrojenja za naoružanje te avione i

vojnike. Fotografija je nepobitan dokaz te se ovdje Kennedyjev govor razlikuje od Rooseveltova. Dakako, tu uvelike pomaže i televizijski prikaz, što nije bio slučaj s govorom o četirima slobodama.

Pretvaranje Kube u stratešku vojnu bazu sa svim mogućim naoružanjem (i onim za masovno uništenje!) izričito se protivi miru i sigurnosti obiju Amerika, krši sporazum iz Rio de Janeira (potpisan 1947. od strane 15 država obiju Amerika prema kojem se napad na jednu državu smatra napadom na sve), ne ide uz tradiciju zapadne hemisfere, ruši odluku 87. Američkog Kongresa (embargo Kubi na naftu) te Povelju Ujedinjenih naroda, a i oglašuje se na Kennedyjevo javno upozorenje Sovjetima od 4. i 13. rujna iste godine (*This urgent transformation of Cuba into an important strategic base- by the presence of these large, long-range, and clearly offensive weapons of sudden mass destruction- constitutes an explicit threat to the peace and security of all the Americas, in flagrant and deliberate defiance of the Rio Pact of 1947, the traditions of this nation and hemisphere, the joint resolution of the 87th Congress, the Charter of the United Nations, and my own public warnings to the Soviets on September 4 and 13*). Ovom relativno dugačkom rečenicom i nabrojanjem predsjednik želi reći kako kriza nije kratkotrajna te kako jedna od strana ima ozbiljne namjere čim krši toliko pravila i dogovora, bez obzira na to jesu li ta pravila i dogovori potpisani ili izrečeni, pisani ili nepisani. Kennedy ovdje ponovno proširuje svoju tvrdnju te daje nepobitne dokaze koji to pokazuju. Osim toposa u svojoj argumentaciji kada kaže kako zapadna hemisfera nema namjeru ratovati te da je miroljubiva (sličnu potku u argumentaciji koristi i Roosevelt), Kennedy koristi i službene dokumente tj. ugovore i dogovore (čije se kršenje ne bi smjelo događati) kao pojačivač trenutnog stanja.

Međutim, ovakvo ponašanje od strane Sovjeta krši se i samom njihovom izjavom (i pismenom i usmenom) kako takvo naoružanje ima izričito obrambenu svrhu te da SSSR nema ni potrebu ni namjeru gomilati oružje na teritoriju ijedne druge države (*This action also contradicts the repeated assurances of Soviet spokesmen, both publicly and privately delivered, that the arms buildup in Cuba would retain its original defensive character, and that the Soviet Union had no need or desire to station strategic missiles on the territory of any other nation.*). Tek ovakva izjava pokazuje stvarno stanje i ozbiljnost cijele situacije jer govoriti jedno, a raditi drugo (ili kad dokazi pokažu suprotno, kao što je slučaj s fotografijama) uvijek je opasno, osobito kad je oružje u pitanju.

Najjači se, pak, dokaz predstavlja tek kad predsjednik citira izjave Sovjetskih predstavnika tj. one izjave koje se protive nečemu ranije rečenome i samom trenutačnom stanju stvari (...*the Soviet Government publicly stated on September 11 that, and I quote, 'the armaments and military equipment sent to Cuba are designed exclusively for defensive purposes' that there is, and I quote the Soviet Government, 'there is no need for the Soviet Government to shift its weapons for a retaliatory blow to any other country, for instance Cuba' and that, and I quote their government, 'the Soviet Union has so powerful rockets to carry these nuclear warheads that there is no need to search for sites for them beyond the boundaries of the Soviet Union.'*) Predsjednik to ne naziva lažima, nego netočnom izjavom (*The statement was false*) jer ne priliči govoriti o lažima u obraćanju predsjednika čak i kada ima nepobitne dokaze o tome. (Ovdje Kennedy koristi eufemizam u svojoj retoričkoj taktici jer je svjestan kako ga vjerojatno sluša i druga strana te da nema smisla potpirivati vatru govoreći im kako lažu). Druga izjava koja se ne slaže s trenutačnom krizom, a koju Kennedy također naziva netočnom (*The statement also was false*) odnosi se na izjavu ministra vanjskih poslova SSSR-a³ koji kaže kako Sovjetska intervencija ima za cilj isključivo pomoć Kubancima u obrambenom naoružanju, u svrgavanju stare i uvođenju nove vlasti (Batista- Castro) te da se Sovjetska vlada nikada ne bi umiješala više od toga (...*Soviet Foreign Minister... was instructed to make it clear once again, as he said his government has already done, that Soviet assistance to Cuba , and I quote, 'pursued solely ...to the defensive capabilities of Cuba,...' and I quote him, 'training by Soviet specialists of Cuban nationals'... and if it were otherwise... , 'the Soviet Government would never become involved in rendering such assistance'*). Iz ovoga je i više nego očito kako SSSR ima skrivene namjere te ne odustaje od njih. Slično je i u govoru predsjednika Roosevelta koji ima problem s Nijemcima koji svojim saveznicima (i državama koje im se žele pokoriti bez borbe) govore i obećavaju jedno, a spremni su učiniti nešto posve drugo. Predsjednik citiranjem vrlo dobro argumentira svoju tvrdnu; nečije tuđe riječi izvrsna su potkrepa, pogotovo ako odudaraju od onoga što dotični pokazuje svojim djelima.

Na početku središnjeg dijela govora Kennedy govori o nuklearnom naoružanju te njegovoj ulozi u svijetu. Kaže kako su ga i SAD i SSSR razvijali s pažnjom jer su ga željeli iskoristiti u mirnodopske svrhe (*For many years, both the Soviet Union and the United States,..., have deployed ... nuclear weapons with great care..., that these weapons would not be used in the absence of some vital challenge.*). „No, od kraja Drugog svjetskog rata“, kaže Predsjednik,

³ Mihail Gromiko

„SSSR ima namjeru koja je drugačija od one američke, odnosno, želi zavladatai nekom drugom državom ili narodom.“ (*...unlike that of the the Soviets since the end of World War II- demonstrates that we have no desire to dominate or conquer any other nation or impose our system upon its people.*) Vidljivo je kako se predsjednik ne protivi proizvodnji takve vrste oružja, čim ne poziva na prekid proizvodnje ni u SSSR-u ni u matičnoj zemlji. Ovo se može shvatiti i kao opravdanje SAD- a jer sve što oni rade u vezi oružja je ispravno, dok Sovjeti rade pogrešno. Kennedy se figurativno izražava i kada kaže kako su njegovi sugrađani ugroženi jer žive na meti Sovjetskih projektila (*...American citizens have become adjusted to living daily on the bull's-eye of Soviet missiles...*), a samo gomilanje naoružanja na Kubi pojačava takav osjećaj. Osim toga, nikada niti jedna država Latinske Amerike nije bila upletena u potencijalnu nuklearnu opasnost, što je činjenica, i Kennedy ne želi da se to promijeni (*... although it should be noted the nations of Latin America have never previously been subjected to a potential nuclear threat.*), a komunisti upravo žele da se to promijeni. Predsjednik po prvi i jedini put u govoru koristi izraz *komunisti* (pritom vjerojatno misli i na saveznike SSSR- a) jer je iz rečenice koja slijedi vidljivo kako nikako ne odobrava to što SSSR pokušava napraviti. Njihov postupak naziva brzim, tajnim, neočekivanim, namjernim provociranjem te promjenom *statusa quo* u odnosu na razdoblje prije krize. Još je veći problem što to pokušava napraviti na području koje je povijesno vezano uz zapadnu hemisferu. Također, SAD neće pogaziti svoju riječ te prihvatiti što mu se nameće jer su u pitanju američka hrabrost i odanost u koje moraju vjerovati i prijatelji i neprijatelji. Ponovno jedna veoma duga, višestruko složena rečenica, ali jedina u cijelom govoru u kojoj je vidljivo predsjednikovo nezadovoljstvo i nedostatak strpljenja te neprijateljsko ponašanje od strane Sovjeta. (*But this secret, swift, extraordinary buildup of Communist missiles- in an area well known to have a special and historical relationship to the United States and the nations of the Western Hemisphere, in violation of Soviet assurances, and in defiance of American and hemispheric policy- this sudden, clandestine decision to station strategic weapons for the first time outside of Soviet soil- is a deliberately provocative and unjustified change in the status quo which cannot be accepted by this country, if our courage and our commitments are ever to be trusted again by either friend or foe.*).

Iz rečenice koja slijedi jasno je vidljivo zašto Kennedy ima takvo mišljenje: „1930-e su nas naučile lekciju“ (*The 1930's taught us a clear lesson...*). Drugi svjetski rat izbio je zbog nekih nekažnjenih i ničim izazvanih agresivnih nastojanja (posredan uzrok) koja odmah vode u rat.

(...aggressive conduct, if allowed to go unchecked and unchallenged, ultimately leads to war.). Predsjednik neće dozvoliti da se to ponovi jer su Amerikanci protivnici rata te neće pogaziti danu riječ (ponovno topos i jedna povijesna neistina u argumentaciji), a cilj je jasno zacrtan: bez nuklearnog oružja na zapadnoj hemisferi (osim ako ono nije američko te se ne postupa s njime na način drugačiji od sovjetskog). (*This nation is opposed to war. We are also true to our word. Our unswerving objective, therefore, must be to prevent the use of these missiles against this or any other country, and to secure their withdrawal or elimination from the Western Hemisphere.*).

Kennedy u drugom dijelu središnjeg dijela govora (i to je središnja misao cijelog govora) donosi sedam koraka kojima će se pokušati riješiti kriza. Cilj im je zaštita sigurnosti SAD- a i cijele zapadne hemisfere. Poziva se na moralnu i političku dužnost predsjednika danu od Ustava i odluke Kongresa koju prikazuje kao argument autoriteta (*...in the defense of our own security and of the entire Western hemisphere, and under the authority entrusted to me by the Constitution as endorsed by the Resolution of the Congress, I have directed that the following initial steps be taken immediately:*). Slične prijedloge daje i predsjednik Roosevelt, samo što ih on naziva državnom politikom. Roosevelt se također poziva na moralnu dužnost da obavijesti narod te da da prijedloge za daljnje postupke.

Prvi je korak je zabrana prometovanja prema Kubi svim onim brodovima čiji je teret vojna oprema potrebna za izgradnju spomenutih vojnih postrojenja. Takvi će brodovi, bez obzira iz koje luke plovili prema Kubi, biti okrenuti tj. vraćeni. Ako bude potrebno, i brodovi koji prevoze drugi teret će biti zahvaćeni zabranom, iako, kako kaže predsjednik: „oni koji prevoze životne potrepštine neće biti pod zabranom kao što su to Sovjeti radili u Njemačkoj.“ (*First: to halt this offensive buildup a strict quarantine on all offensive military equipment under shipment to Cuba is being initiated. All ships of any kind bound for Cuba from whatever nation or port will, if found to contain cargoes of offensive weapons, be turned back. This quarantine will be extended, if needed, to other types of cargo and carries. We are not at this time, however, denying the necessities of life as the Soviets attempted to do in their Berlin blockade of 1948.*). Manjkavost je ovog prijedloga to što predsjednik ne objašnjava na koji način planira provesti karantenu. Kad je, pak, riječ o životnim potrepštinama, SAD će se razlikovati od SSSR- a, iako ponovno ne daje objašnjenje na koji će se način to izvesti. Argumentacijski gledano, prijedlog o povratku svih brodova upućenih na Kubu smatra se

argumentom *ad baculum* tj. prijetnjom jer će se ponašanje koje nije u skladu s donesenom odlukom kazniti.

Drugi je prijedlog pojačan nadzor stanja na Kubi. Kennedy spominje i OAS (*Organization of American States*⁴, tj. 35 zemlje članice u organizaciji uzajamne pomoći iz obiju Amerika) te odluku njezinih predstavnika o skidanju tajnosti sa stanja na Kubi. Drugi put u govoru se poziva na neku organizaciju koje je SAD član, vjerojatno želeći ukazati na to kako se kriza tiče više država. Osim toga, ako se ovakvo stanje nastavi, te bude predstavljalo prijetnju miru na ovoj (tj. onoj) hemisferi, poduzet će se ozbiljne mjere. One uključuju i oružane snage te njihovu spremnost za poduzimanjem bilo kakve akcije ukoliko se ukaže potencijalna opasnost. (*Second: I have directed the continued and increased close surveillance of Cuba and its military buildup. The foreign ministers of the OAS, in their communiqué of October 6, rejected secrecy on such matters in this hemisphere. Should these offensive military preparations continue, thus increasing the threat to the hemisphere, further action will be justified. I have directed the Armed forces to prepare for any eventualities; and I trust that in the interest of both the Cuban people and the Soviet technicians at the sites, the hazard to all concerned of continuing this threat will be recognized.*) U ovom je prijedlogu prijetnja izričitija, odnosno, ovakav je argument dobio i objašnjenje.

Treći prijedlog otkriva zašto predsjednik Kennedy više puta spominje zapadnu hemisferu i organizacije kojima pripada SAD. Ukoliko ijedna od država bude napadnuta od strane SSSR-a, takav će se potez smatrati napadom i na SAD te će odmazda uslijediti vrlo brzo. Predsjednik ponovno koristi prijetnju kao odgovor na prijetnju te takav postupak naziva „državnom politikom“. (*Third: It shall be the policy of this nation to regard any nuclear missile launched from Cuba against any nation in the Western Hemisphere as an attack by the Soviet Union on the United States, requiring a full retaliatory response upon the Soviet Union.*). Ponovno argument *ad baculum*. Ovoga je puta prijetnja najočitija kod predsjednikovog donošenja prijedloga.

Četvrti prijedlog pokazuje kako predsjednik ne misli stati samo na riječima, nego izdaje i konkretnu naredbu. Cilj iste je spašavanje civilnog stanovništva od možebitnog sukoba te pojačanje vojnih snaga. Spominje i danas aktualnu kubansku pokrajinu Guantanamo⁵, tj.

⁴ OAD- Organizacija američkih država

⁵ pod američkom upravom od kubansko-američkog sporazuma 1903.

američku vojnu bazu koja je tamo smještena. (*Fourth: As a necessary military precautions, I have reinforced our base at Guantanamo, evacuated today the dependents of our personel there, and ordered additional military units to be on a standby alert basis.*)

Peti je prijedlog ponovno konkretan prijedlog, a odnosi se na konzultacije između SAD- a i njezinih saveznika. Očito je kako je to poruka SSSR- u, odnosno da u ovakvoj krizi SAD neće biti sam. (*Fifth: We are calling tonight for an immediate meeting of the Organization of Consultation under the Organization of American States, to consider this threat to hemispheric security... Our other allies around the world have also been alerted.*)

Šesti je prijedlog proširenje petog. Ovoga je puta riječ o Ujedinjenim narodima tj. Vijeću sigurnosti. Možda će zbog ponovnog poziva na autoritet SSSR odustati od svojih nakana jer je UN nadređen i SAD- u i SSSR- u. Predsjednik ovakvo sovjetsko ponašanje naziva najnovijom prijetnjom svijetu, što govori kako ih je bilo i prije, a što je i gore, ne planiraju stati na tome čim se oglašuju na sve pozive. (*Sixth: Under the Charter of the United Nations, we are asking... an emergency meeting of the Security Council... to take actions against this latest Soviet threat to world peace. Our resolution will call for the prompt dismantling... of all offensive weapons in Cuba, under the supervision of U.N. observers...*)

Sedmi i posljedni prijedlog odnosi se na poziv predsjednika Kennedyja svome sovjetskom kolegi Hruščovu. Poziva ga kao odgovornu, razumnu i pametnu osobu te ga moli da ne čini ništa što bi moglo biti fatalno. Jedino on može zaustaviti krizu i to na vrlo jednostavan način: samo neka se drži riječi svoje vlade o držanju nuklearnog naoružanja na vlastitom teritoriju (iako se ovdje može govoriti o argumentu *ad hominem*, on je legitiman – jedno ste obećali, a drugo radite). Na ovaj način predsjednik Kennedy opravdava i američko posjedovanje nuklearnog oružja jer ga ne poziva na prestanak proizvodnje ili uništenje istog. Poziv se odnosi samo na prestanak utrke u naoružanju i na promjenu ljudske povijesti nabolje. Kennedy ponovno ima neobičnu retoričku taktiku: svog kolegu ne napada, nego ga hvali i kao osobu i kao političara (*Seventh and finally: I call upon Chairman Khrushchev to halt and eliminate this clandestine, reckless and provocative threat to world peace and to stable relations between our two nations. I call upon him further to abandon this course of world domination, and to join in an historic effort to end the perilous arms race and to transform the history of man. He has an opportunity now to move the world back from the abyss of destruction by returning to his government's own words that it had no need to station missiles*

outside its own territory... and then... participating in a search for peaceful and permanent solutions.)

U svih sedam prijedloga koji su konkretniji i održljiviji nego prijedlozi predsjednika Roosevelta (kubanska kriza je daleko opasnija situacija no što je bilo zagovaranje američkog ulaska u Drugi svjetski rat!) što opravdava i neke dijelove Kennedyjeve retorike i argumentacije. Pritom prvenstveno mislim na dokaze, konkretne brojke i navode kao potporu argumentaciji. Ozbiljnost situacije dozvoljava i neke pogreške u argumentaciji (argumenti *ad baculum* i *ad hominem*, argumenti autoriteta, eufemizam prijetnja za krizu, neistina za laž) kada uvjetovanje i prijetnja preostaju kao jedino sredstvo uvjeravanja, i to sve u cilju mirnog i brzog rješenja.

Prije efektnog završetka predsjednik se obraća i onim ljudima koji su se našli između dvije vatre, narodu Kube. I oni su u mogućnosti slušati njegov govor putem radijskih prijemnika (*... to whom this speech is being directly carried by special radio facilities.*). Kennedy stvara naklonost prema govorniku govoreći kao jedan od njih (*I speak to you as a friend..., as one who shares your aspirations for liberty and justice for all.*), a ne kao Amerikanac ili predsjednik. Predsjednik, dakle, ne mijenja svoju retoričku taktiku jer Kubancima ne želi ništa manje nego što bi želio ijednom drugom narodu (*And I have no doubt that that most Cubans today look forward to the time when they will be truly free...*). Poziva na razum, hladnu glavu, prioritete te na što je moguće brže rješenje krize. Glavna misao u obraćanju Kubancima je kako njihovi vođe zapravo nisu njihovi, nego su lutke u tuđim rukama, rukama SSSR- a, koje naziva međunarodnom urotom. (*Now your leaders are no longer Cuban leaders inspired by Cuban ideals. They are puppets and agents of an international conspiracy...*). Smatram kako ova izjava ostaje samo tvrdnja, za nju nema potkrjepe. Kad je, pak, riječ o nuklearnom oružju, ono nije tako dobro kao što se čini jer može samo ugroziti mir i blagostanje, nikako ga osigurati. (*These new weapons are not in your interest. They contribute nothing to your peace and well-being. They can only undermine it.*) Predsjednik iako u svemu želi ostati nepristran i neutralan, u više navrata govori o sebi i svojim sugrađanima kao boljem odabiru. Želi se pokazati kao prijatelj jer se jedino prijatelj može poistovijetiti s nevoljom, a one druge želi prikazati kao nametače tiranije. (*And I have watched and the American people have watched with deep sorrow how your nationalist revolution was betrayed... has turned Cuba against your friends and neighbors in the Americas... But this country has no wish to cause you to*

suffer or to impose any system upon you. We know that your lives and land are being used as pawns by those who deny your freedom.)

Osim Kubancima, Kennedy se obraća i svojim sugrađanima, koje kao i u početku govora oslovljava (*My fellow citizens*). Još jednom govori o teškom stanju u kojem se nalaze, nazivajući ga teškim i opasnim (*let no one doubt that this is a difficult and dangerous effort*). Također, gleda i u budućnost (kao i kod Rooseveltovog govora), no ona se ne čini idealnom jer Amerikance očekuju teški mjeseci, mnoga odricanja, brojne žrtve i štete, mjeseci gdje će puno toga biti podvrgnuto iskušenju (*No one can foresee precisely what course it will take or what costs or casualties will be incurred. Many months of sacrifice and self-discipline lie ahead- months in which both our patience and our will will be tested, months in which many threats and denunciations will keep us aware of our dangers.*) Međutim, Predsjednik ima i ohrabrenje za svoje slušatelje kada kaže kako je „najveća opasnost ne učiniti ništa.“ (*But the greatest danger of all would be to nothing.*) Sličnu izjavu ima i predsjednik Roosevelt u svome govoru, samo što se ona pojavljuje na početku. Stječe se dojam kako SAD mora biti nepopularni i nepoželjni „svjetski policajac“ (*and our commitments around the world*) tj. čuvar vrijednosti zapadne civilizacije te kako će učiniti sve da iste obrani. Naravno, još jednom valja istaknuti Kubansku krizu kao opasniju prijetnju američkoj ustavnosti i državnosti u odnosu na Drugi svjetski rat.

Prije pozdrava predsjednik ima i efektan završetak koji je, argumentacijski gledano, prepun toposa, ali još jedanput podsjeća na sve vrijednosti koje se vežu uz SAD, odnosno obje Amerike, te ljude koji u njima žive. Bez obzira na sve, jedini put kojeg Amerikanci nikada neće odabrati jest put predaje ili pokoravanja (*And one path we shall never choose, and that is the path of surrender or submission.*). Sloboda je nešto za što se treba boriti, njezina cijena je, prema riječima predsjednika, visoka, ali su je Amerikanci uvijek plaćali te ovaj put neće biti ništa drugačije (*The cost of freedom is always high, but Americans have always paid it.*). Pritom misli, slično kao i Roosevelt, na rat za neovisnost, građanski rat, Prvi svjetski rat te brojne manje sukobe u kojima je SAD sudjelovao te izašao kao pobjednik. Ciljevi se čine vrlo jednostavnima, ali okolnosti su te koje ih otežavaju. Kennedy (kao i Roosevelt u govoru o četirima slobodama) zaziva Boga kao krajnju pomoć i utjehu te njegovu volju prema kojoj će sve biti postignuto (*Our goal is not the victory of might, but the vindication of right; not peace at the expense of freedom, but both peace and freedom, here in this hemisphere, and, we hope, around the world. God willing, that goal will be achieved.*).

Predsjednik Kennedy svoj govor drži puno kraće (otprilike 17 minuta) nego predsjednik Roosevelt (otprilike 35 minuta). Strukturno gledajući, svi su dijelovi govora zastupljeni, jedino je stvaranje naklonosti za govornika na samom kraju govora. Središnji dio govora, kao i u govoru o četirima slobodama, zauzima tvrdnja (Kennedy je naziva *inicijalni koraci*): zabrana prometovanja svih brodova s ratnom opremom prema Kubi, evakuacija svih američkih građana iz Guantanama, poziv na sastanak ne samo s čelnicima NATO-a nego i s predsjednikom Hruščovim. Središnja misao ima i puno argumentacijskih pogrešaka (najčešće argument prijetnjom te legitimni argument *ad hominem*). Argumentacijski, govor predsjednika Kennedyja ima puno više podataka nego govor predsjednika Roosevelta; podaci čine gotovo sve potpore njegovim argumentima. Osim podataka veliku potporu argumentima Kennedyju daju i fotografije te citati (zbog citata i dolazi do pogreške legitimnog *ad hominem* argumenta). Kennedy se poziva i na autoritete (Vijeće sigurnosti UN-a, OAD) te na pozive upućene čelnicima SSSR-a. Za razliku od govora predsjednika Roosevelta čiji govor vode emocije, govor predsjednika Kennedyja vodi hladna glava. On ne napada, nego proziva, ne brani se, nego priznaje moguće pogreške, ne upliće nedužne i neutralne te poziva na mirno rješenje nimalo bezazlene situacije.

5.3 Barack H. Obama: „Govor o američkim vrijednostima i nacionalnoj sigurnosti“

Barack Hussein Obama govori 21. svibnja 2009. u Državnom arhivu u Washingtonu. Nakon kratkog pozdrava i zahvale publici na dolasku, pozdravlja poimence neke od prisutnih gostiju, među kojima je državna tajnica, ravnatelj CIA-e, brojni ministri, kongresnici i članovi Bijele kuće.

Slično kao i predsjednik Roosevelt, Obama u uvodnom dijelu govora govori o posebnom vremenu u kojem se SAD nalazi (*These are extraordinary times for our country.*). Ekonomska kriza, dva rata, brojni izazovi u budućnosti nešto je s čime se nije lako suočiti, ali konkretni koraci su poduzeti još isti tjedan (*We're confronting a historic economic crisis. We're fighting two wars. We face a range of challenges that will define the way that Americans will live in 21st century... And we've begun to make progress. Just this week, we've taken steps to protect... consumers and homeowners... to reform our system of government contracting so that we better protect our people while spending our money...*). Oporavak je, prema Obami, spor i dugotrajan, ali se jako dobro nazire. Kao i kod govora predsjednika

Roosevelta i Kennedyja, i kod Obame predsjednik je taj koji je dužan obratiti se narodu u dobrim vremenima, a u teškim pogotovo (stvaranje naklonosti prema govorniku). Obama svoju zadaću shvaća veoma ozbiljno te izjavu pojačava time što je cijeli dan svjestan iste (*In the midst of all challenges, however, my single most important responsibility as President is to keep the American people safe. It's the first thing that I think about when I wake up in the morning. It's the last thing that I think about when I go to sleep at night.*). Stvaranje naklonosti za govornika odlika je svakog dobrog govora te se obično veže uz uvodni dio (za razliku od govora predsjednika Kennedyja koji ju je imao pred kraj, tj. predsjednika Roosevelta koju je uopće nije imao). Tematski, prvi se dio govora odnosi na vrijednosti kod američkog naroda, uostalom, to je vidljivo i iz naslova (prema istraživanju vrijednosti u inauguracijskim govorima koje su Kinnier i suradnici proveli 2004. najčešće spominjane vrijednosti su: sloboda, vjera u Boga, patriotizam, pravda i osobna odgovornost. Istraživanje je provedeno na 55 inauguracijskih govora američkih predsjednika u 19. i 20. stoljeću). O vrijednostima je pisao i Perelman (1969.) koji vrijednosti, hijerarhije (poredak) i *locus* poželjnosti stavlja kao dio pojedinačne publike dok su činjenice, istine i pretpostavke dio univerzalne publike. Bez obzira na podjelu, vrijednosti (apstraktne ili konkretne) prije ili kasnije ulaze u argument pogotovo na polju prava, filozofije ili politike.

Ono što dodatno pojačava predsjednikovu odgovornost su događaji od prije nepunih osam godina (teroristički napad u New Yorku) te njihovo potencijalno ponavljanje. Šačica terorista ima mogućnost nanijeti SAD- u veliku štetu, a prijetnja s vremenom ne staje, nego postaje još veća (*And this responsibility is only magnified in an era when an extremist ideology threatens our people, ... gives a handful of terrorist the potential to do us a great harm. We are less than eight years removed from deadliest attack on American soil... We know that al Qaeda is actively planning to attack us again. We know that this threat will be with us for a long time... we must use all elements of our power to defeat it.*). Ovakva se izjava argumentacijski smatra populizmom, odnosno govorenjem onoga što svi žele čuti. Međutim, događaji koji su potresli SAD predsjedniku daju potpuno pravo davati ovakvu izjavu iako za nju nema nikakvih dokaza osim straha. Kao i kod ekonomske krize na početku govora (a i kod govora druge dvojice predsjednika) Obama daje prijedloge kako i tu opasnost spriječiti te ih naziva kritičnim i nužnim (*These steps are all critical to keeping America secure.*). Neki od njih su npr. povećanje novčanih sredstava u borbi protiv ekstremista u Afganistanu i Pakistanu, ulaganje u najmodernije naoružanje, pokretanje svjetske politike koja će najopasnijim ljudima

braniti pristup najopasnijem oružju, bolje nadziranje državne granice, izgradnja novih prijateljstava te posljednje (ali po mom mišljenju veoma važno) promjena diplomacije i to sve u cilju ponovnog američkog vođenja svijeta. Obama, međutim, vjeruje kako je i uz te postupke SAD nemoguće održati sigurnim. Kaže kako bi se u vodstvu trebalo služiti snagom osnovnih američkih vrijednosti. Onih vrijednosti koje nisu samo riječi na papirima koji se čuvaju u ovoj dvorani (Državnog arhiva), nego su temelj slobode i pravde ove države i svjetlo koje sja svima onima željima slobode, jednakosti, poštenja i dostojanstva (*But I believe with every fiber of my being that in the long run we also cannot keep this country safe unless we enlist the power of our most fundamental values. The documents that we hold in this very hall- the Declaration of Independence, the Constitution, the Bill of Rights- these are not simply words written into aging parchment. They are the foundation of liberty and justice in this country, and a light that shines for all who seek freedom, fairness, equality, and dignity around the world.*). Iako utopijski u današnje vrijeme (prepuno toposa) papiri s riječima na kojima se temelji jedna država mogu poslužiti kao vodilja u teškim vremenima. Nacionalni je ponos jak kod Amerikanaca (i Roosevelt govori o američkom orlu, američkoj opoziciji ratu) te ga i Obama iskorištava u svom obraćanju.

U nastavku uvodnog dijela govora, Obama je jedini od trojice predsjednika koji se (po drugi put u govoru) identificira s publikom kojoj govori i to nadovezujući se na ranije spomenute dokumente, najviše Ustav SAD-a, te kaže kako je postao ono što je upravo zahvaljujući Ustavu. Iako izričito kaže kako sve to ne govori samo radi govora (*I make this claim not simply as a matter of idealism.*) i više je nego jasno na što smjera. Najprije govori o sebi, kao o predsjedniku, vojnom zapovjedniku, profesoru, studentu, Amerikancu, (*I've studied the Constitution as a student, I've taught it as a teacher, I've been bound by it as a lawyer and a legislator. I took an oath to preserve, protect, and defend the Constitution as Commander-in-Chief, and as a citizen*) da bi kasnije prešao na množinu i ukazao na istu zadaću svih Amerikanaca (*I know that we must never, ever, turn our back on its enduring principles (...) That is who we are.*). Sličan dio govora postoji i kod predsjednika Roosevelta i Kennedyja (i oni spominju vrijednosti kao nešto što je uobičajeno svim Amerikancima), a kojemu je cilj pokazati zajedničku snagu koja postoji samo zato što se Amerikanci drže pravila, zakona, principa te ih se nikada neće odreći. Štoviše, Obama spominje svoju obitelj i tešku životnu priču (i zbog boje kože i zbog djetinjstva u Keniji) te se na taj način još više vezuje uz svoju publiku, pokazujući na taj način kako nije nimalo drugačiji od nje (*I stand here today as*

someone whose own life was made possible by these documents. My father came to these shores in search of the promise that they offered. My mother made me rise before dawn to learn their truths when I lived as a child in foreign land. My own American journey was paved by generations of citizens who gave meaning to those simple words- to form a more perfect union). Važnost Ustava kao autoriteta kojeg Obama najviše poziva još više naglašava i daljnji dio govora (*„Fidelity to our values is the reason why the United States of America grew from a small string of colonies under the writ of an empire to the strongest nation in the world. It's the reason why enemy soldiers have surrendered to us in battle, knowing they'd receive better treatment from America's Armed Forces than from their own government. It's the reason why America has benefitted from strong alliances that amplified our power, and drawn a sharp, moral contrast with our adversaries. It's the reason why we've been able to overpower the iron fist of fascism and outlast the iron curtain of communism, and enlist free nations and free peoples everywhere in the common cause and common effort of liberty.“*). Sve nedaće, manje ili veće, koje su zadesile SAD tijekom povijesti bile su prevladane samo poštujući ono zapisano u Ustavu. I ne samo da je koristi od toga imao SAD, nego i ostatak svijeta. Uostalom, poštivanjem Ustava (iako ga tada nije bilo) izborena je i neovisnost od Velike Britanije (predsjednik se izražava slikovito, metaforički nazivajući SAD nizom kolonija pod sudstvom carstva). Poštivanjem Ustava SAD će svladati i probleme koje je predsjednik naveo na početku govora. Slično kao i predsjednik Roosevelt, i Obama spominje Veliku Britaniju (u drugačijem kontekstu) te ponavljanjem prvog dijela rečenice, anaforom (*It's the reason...*) izrazu daje važnost i dinamičnost (kao i Roosevelt kod četiriju sloboda u svom govoru).

Kada je riječ o terorizmu, ili kako kaže Obama, nenadanoj prijetnji (*... an uncertain threat...*), Vlada SAD-a je poduzimala neke pogrešne i ishitrene korake. Oni su bili bazirani na strahu (*... too often our government made decisions based on fear...*), iako im je cilj bila zaštita Amerikanaca (*... many of these decisions were motivated by... desire to protect the American people.*). Bilo kako bilo, prema Obami to je silazak s planiranog kursa (*... we went off course*) koji je pogodio gotovo sve Amerikance (*... to many of us- Democrats and Republicans, politicians, journalists, and citizens...*). Obama, kao i Roosevelt spominje članove obiju stranaka koji su pogriješili. Osim njih, griješili su i drugi, ali predsjednik ima konkretne postupke kojima će to promijeniti. Naziva ih koracima (*... I took several steps... to better protect American people.*), a cilj im je nadvladati strah i prijetnju od terorizma. Ova Obamina

izjava o terorizmu i njegovim posljedicama i uzrocima zapravo je smicalica koja se naziva koncesija. Naime, protivniku se prizna za pravo da bi ga se kasnije još autoritativnije i energičnije pobilo i istaknulo svoje mišljenje (Škarić, 2011).

Prvi je korak zabrana tzv. poboljšanih tehnika ispitivanja od strane SAD- a. (*First, I banned the use of so-called enhanced interrogation techniques by the United States of America.*). Obama drži kako takav način ispitivanja nije najučinkovitiji, bez obzira na to davao on rezultate ili ne. Kosi se i sa zakonom koji zabranjuje držanje i mučenje. Osim toga, u neprijateljima budi još veću želju za ratom, a kod saveznika odbija želju za suradnjom. I ono što je najvažnije, ne pridonose nikakvom bržem ili uspješnijem završetku rata. (*And I categorically reject the assertion that these are the most effective means of interrogation. What's more, they undermine the rule of law... They... increase will of our enemies to fight us, while decreasing the will of others to work with America... In short, they did not advance our war and counterterrorism efforts...*). Prvi prijedlog ide uz promjenu načina „diplomacije“ koju je SAD godinama vodio prema ratnim zarobljenicima i onima osumnjičenim za terorizam (a koju Obama spominje na početku govora).

Drugi je korak zatvaranje zatvoreničkog kampa u zaljevu Guantanamo na Kubi. (*The second decision that I made was to order the closing of the prison camp at Guantanamo Bay.*). Brojke koje je predsjednik iznio jasno govore o neučinkovitosti kampa (trojica osuđena u sedam godina, više od 525 zatočenika koji su pušteni na slobodu, sporost slučajeva na sudovima), stoga je jedini logičan potez bio njegovo zatvaranje (*So the record is clear:... by any measure, the costs of keeping it open far exceed the complications involved in closing it.*). Podaci koje Obama iznosi (kao i Kennedy u svom govoru) daju jaku potku njegovoj argumentaciji, tj. vrlo su jak argument te najbolje govore o nečemu ili protiv nečega (iako je Obama imao veoma mnogo protivnika pri donošenju odluke o zatvaranju kampa).

Treći je korak ponovno vezan uz Guantanamo, točnije, Predsjednik traži provjeru svih (sudskih) slučajeva vezanih uz kamp. Želi što brže razrješenje svih sporova jer je „više od 240 osoba provelo godine u legalnom limbu.“ (*There are 240 people there who have spent years in legal limbo.*) Obama je svjestan pogrešaka koje su se događale (spominje ih drugi put u govoru) te ih želi što prije ispraviti, ali je isto tako svjestan kako to nije nimalo lak zadatak (*We are cleaning something that is, quite simply, a mess...*).

Sve tri odluke koje je Predsjednik predstavio, argumentacijski su potkovane osobom koja ih govori. Kad predsjednik nešto kaže, vrlo često mu se i vjeruje (isto je i s prva dva govora). Govornik, prema Aristotelu (1989), koristi tri razloga koja utječu na uvjerljivost „jer upravo ima toliko stvari zbog kojih bez dokazivanja nekome vjerujemo“. To su: razboritost ili mudrost (*phronesis*), vrlina ili moralnost (*arete*) i dobrohotnost (*eunomia*). Kako kaže u nastavku: iz toga nužno proizlazi kako govornik, ukoliko se smatra da posjeduje sve navedene kvalitete, ulijeva publici povjerenje (Aristotel, isto dj.). Donošenjem golih brojki pred publiku, Obama je pokazao koliko je odlučan u svojoj namjeri te na taj način želi djelovati na zdrav razum svojih slušača. Osim podataka, u jednome se dijelu poziva i na autoritet te spominje odluku Vrhovnog suda SAD-a koji je blokirao postupke procesuiranja osumnjičenih na Kubu (*The Supreme Court that invalidated the system of prosecution at Guantanamo in 2006...*). Više je, dakle, argumenata *za* nego *protiv*. Naravno, još jednom naglašava kako to neće biti lagan posao te se čak u jednome dijelu rečenice nazire i priznanje njegove vlastite pogreške (*... the problem exists because of the decision to open Guantanamo in the first place.*), no najgore bi bilo ne poduzeti ništa što je gotovo identično prethodnim govornicima (*...the wrong answer is to pretend like this problem will go away if we maintain an unsustainable status quo.*). Predsjednik se još jednom proziva kao onaj koji je odgovoran i zadužen za sigurnost, blagostanje i mir među svojim sugrađanima, sa svojim sugrađanima (drugi put za vrijeme govora, slično govore i Roosevelt i Kennedy) (*As President, I refuse to allow this problem to fester. I refuse to pass it on to somebody else. It is my responsibility to solve the problem... I want to solve these problems, and I want to solve them together as Americans.*).

Obama u nastavku govora (još uvijek u prvome dijelu) želi prikazati javnosti do najsitnijih detalja kako zajedno sa svojom vladom planira ostvariti ono o čemu je govorio, čime dodatno pojačava svoju argumentaciju (*So, I want to take this opportunity to lay out what we are doing, and how we intend to resolve these outstanding issues. I will explain how each action that we are taking will help build a framework that protects both the American people and the values that we hold most dear. And I'll focus on two broad areas: first, issues relating to Guantanamo and our detention policy; but, second, I also want to discuss issues relating to security and transparency.*). Također, stvara i blagi prijelaz u drugi dio govora, onaj o nacionalnoj sigurnosti.

Slično kao i Kennedy kada kaže kako će među brodovima upućenima na Kubu raditi probir, Obama će pokušati i sa osumnjičenima iz Guantanamo. Nitko tko na bilo koji način ugrožava Amerikance i državnu sigurnost (... *We are not going to release anyone if it would endanger our national security, nor will we release... who endanger the American people.*) neće biti zakonski pošteđen, nego će ga se smjestiti u zatvor (... *highly secure prisons that ensure the public safety.*). Ovdje predsjednik Obama ponovno gradi svoj *etos*, i to brinući se o svojim sugrađanima te želeći doprinijeti nacionalnoj sigurnosti koja je ugrožena. Prijašnja Vlada, kaže Obama, bila je blaža što se tiče osuđivanja, te je zbog toga puštala osumnjičene koji su se opet vraćali na ratište protiv SAD-a (... *under the last administration, detainees were released and, in some cases, returned to battlefield.*) što više neće biti slučaj jer će se svaki od osumnjičenih svrstati u jednu od pet kategorija (podjela unutar podjele nije neuobičajena za govore, samo ju je malo teže pratiti).

U prvu će kategoriju spadati oni osumnjičenici kojima će se suditi na saveznom sudovima (...*federal courts...*) diljem SAD- a. Naravno, i tu Obama ima protivnika, ali svoj argument brani podatkom o dvojici doživotnih osuđenika (uhvaćeni kao sudionici terorističkog napada u New Yorku) kojima je takvu kaznu dodijelio upravo savezni sud (*Ramzi Yousef tried to blow up the WTC. He was convicted in our courts... Zacarias Moussaoui has been identified as... 9/11 hijacker. He was convicted in our courts...*). Isti postupak želi se primijeniti i s optuženicima iz Guantanamo (*If we can try those terrorists in our courts and hold them in our prisons, than we can do the same with detainees from Guantanamo.*) jer je logično kako bi to funkcioniralo i na teritoriju SAD- a. Druga će kategorija biti za one osumnjičene koji su prekršili zakone o ratovanju (...*the laws of war...*), a kojima će suditi vojne komisije (...*military commissions...*). I tu Obama ima vrlo mnogo protivnika, najviše od strane medija, jer smatraju kako predsjednik čini velik zaokret u svojoj politici. Dok je bio kongresnik za vrijeme vlade Georgea Busha, izričito se protivio takvom postupku. Međutim, kako kaže, takav postupak bio je bez pravnog okvira (...*because it failed to establish a legitimate legal framework...*), a i ovaj zaokret ide u prilog njegovoj najavi promjena u diplomaciji (*Those are the reforms that we are now making. Instead of using the flawed commissions..., my administration is bringing our commissions in line with the rule of law.*). Osim toga, učinit će vojne komisije još učinkovitijim i kredibilitetnijim zakonskim sredstvom (*These reforms... will make our military commissions a more credible and effective means of administering justice...*). Ovaj prijedlog ima manjkavosti jer osim govora o reformama, konkretnog načina i

postupka (i kako ga ostvariti) nema. U treću će kategoriju ići oni osumnjičenici koje će sud osloboditi. Njih dvadeset i jedan (od kojih se devetnaestero drži nevinima u zatvoru) će se osloboditi po hitnom postupku jer su tamo još od vremena prije nego je Obama postao predsjednik. A i njega, kao predsjednika, vežu zakoni (*I cannot ignore these rulings because as President, I too am bound by the laws.*), a osim toga, SAD je država u kojoj se zakoni poštuju (*The United States is a nation of laws...*). Zakon kao jaka potka u argumentaciji mora se poštovati, pa čak i od strane predsjednika kojemu je ponovno u cilju predstaviti se kao moralna osoba. U četvrtu skupinu idu oni osumnjičeni koji se bez opasnosti mogu izručiti u neku drugu državu. Njih je malo više (pedeset), a Obamina administracija već dogovara izručenje s matičnim im državama. Peta skupina zarobljenika su zarobljenici Guantanamo koji ne spadaju ni u jednu od spomenute četiri kategorije jer su velika opasnost za sigurnost SAD-a. Oni su prema mišljenju Obame „još uvijek u ratu s SAD-om“ (*These are people who, in effect, remain at war with the United States.*) te su „najveći izazov s kojim će se susresti“ (*And I have to be honest here- this is the toughest single issue that we will face.*). Što s njima planira učiniti, Obama ne govori, međutim, da se zaključiti kako će napraviti sve kako bi spriječio njihov i najmanji mogući utjecaj na sugrađane i njihovu sigurnost.

Drugi dio govora predsjednika Obame onaj je o sigurnosti i transparentnosti. Blagog prijelaza nema, već jednom rečenicom čini podjelu (*Now, let me touch on a second set of issues that relate to security and transparency.*). Podjele unutar podjele (kao u prvom dijelu) nema, nego predsjednik odmah govori o važnosti transparentnosti za demokraciju (*..., our democracy depends on transparency.*), no isto tako upozorava i na one podatke koji moraju ostati u tajnosti radi sigurnosti Amerikanaca samih (*..., some informations must be protected from public disclosure for the sake of our security- for instance, the movement of our troops, our intelligence-gathering, or the information we have about a terrorist organization and its affiliations.*), a i radi dobrohotnosti kao ravnopravnog dijela *etosa* Baracka Obame. Uvijek je bilo podataka koje je visoka politika krila od javnosti pa ni predsjednik Obama nije iznimka. Slično u svojim govorima rade i predsjednici Roosevelt (npr. broj planiranog oružja za proizvodnju) i Kennedy (broj američkih vojnika koje planira poslati na Kubu). Obama odmah i objašnjava kako ih se drži u tajnosti zbog života (američkih građana) koji su u pitanju (*In this and other cases, lives are at stake.*), a što ide u prilog prvom dijelu njegova govora i očuvanju državne sigurnosti (te ponovno dobrohotnosti u *etosu*).

Kao i kod prvog dijela govora, i u drugome Obama ima konkretne prijedloge kako povećati sigurnost. Možda je bolji izraz za te prijedloge zabrane jer se radi o podacima prošle vlade koji se odnose na „napredne metode mučenja“ te opoziv fotografija na kojima su one prikazane.

Vlada SAD- a prestaje s takvim načinom ispitivanja jer su one bile dio Busheve administracije (... *the Bush administration had acknowledged its existence*,...), a Obama ih je već zabranio (...*and I had already banned those methods*.). Vidljivo je kako se predsjednik drži svojih riječi i misli s početka govora te tvrdi kako će se prema svima postupati jednako (*We will not be interrogating terrorists using that approach*). Protuargument kako ovim postupkom želi pokazati što će se dogoditi teroristima ako ih se uhvati Obama rezolutno odbacuje nazivajući ga besmislenim (*The argument that somehow by releasing those memos we are providing terrorists with information about how they will be interrogated makes no sense*.). Obama, (i to ne po prvi put u svome govoru) za razliku od govora predsjednika Roosevelta i Kennedyja, uzima u obzir i mogućnost provjere suprotnog stajališta. Iako ne izričito, ovakav postupak u govoru je tzv. pogled s druge strane, gdje se govornik ograđuje i smanjuje mogućnost pogreške.

Fotografije koje je američko osoblje snimilo između 2002. i 2004., a na kojima su prikazani mučeni zarobljenici, prema Obami, niti najmanje ne pridonose sigurnosti gotovo 200 000 ljudi koji su u ratu (*There are nearly 200,000 Americans who are serving in harms way, and I have a solemn responsibility for their safety as Commander-in-Chief*). Stoga je naređen njihov opoziv, a pojedinci na njima koji muče zatvorenike su ispitani te se drže uračunljivima (*Individuals who violated standards of behaviour in these photos have been investigated and have been held accountable*.), odnosno, slijedi im kazna. Osim sigurnosti brojnih sudionika rata, takve fotografije bi mogle izazvati i bijes neprijatelja, a to nije u cilju predsjedniku Obami niti njegovom timu za državnu sigurnost (... *it was my judgement- informed by my national security team- that releasing these photos would inflame anti-American opinion and allow our enemies to paint U.S. troops with a broad, damning, and inaccurate brush, thereby endangering them in theaters of war*.). Ponovno pomirljive, vrlo slikovite riječi koje idu uz velik zaokret u američkoj vanjskopolitičkoj diplomaciji.

Obama, iako populistički, govori kako je medijima i javnosti ovakvo nešto kontradiktorno (*Now, in the press's mind and in some of the public's mind, these two cases are contradictory*.

They are not to me. In each of these cases, I had to strike the right balance between transparency and national security. And this transparency brings with it a precious responsibility.). Govoriti jedno, a raditi drugo ne pristaje osobi predsjednika, ali Obami nije neobično jer je morao povući jasnu granicu između transparentnosti i državne sigurnosti. Tvrdnja kako neće činiti ništa nauštrb sigurnosti Amerikanaca (koju slobodno možemo nazvati središnjom tvrdnjom njegova govora) ponovno se proteže kroz njegovu argumentaciju.

Sva trojica predsjednika žele se prikazati kao osobe kojima se vjeruje te kao vođe koji su mudri, dobrohotni, dosljedni i jaki. Ovo svakako možemo okarakterizirati kao veliku sličnost među predsjednicima, a s pravom se može reći kako na tome najviše „inzistira“ predsjednik Obama.

Obama se, između ostaloga, i kandidirao za predsjednika obećavajući transparentnost te stoji iza svojih riječi. Stoga će se, kad god to bude moguće, javno obznaniti svi postupci njegove vlade i administracije. Predsjednik ne želi pogaziti svoju riječ, a želi i da ga se drži vjerodostojnim i dosljednim (*I ran for President promising transparency, and I meant what I said... , my administration will make all information available to the American people so that they can make informed judgments and hold us accountable.*). Ali neke informacije, ponovit će predsjednik, pogotovo one osjetljive prirode, neće biti slikovito rečeno „otvorena knjiga“. Bojeći se zloupotrebe, ti će podaci ostati dostupni samo nekolicini, ponovno u očuvanju sigurnosti svih građana SAD- a (*But I have never argued- and I never will- that our most sensitive national security matters should simply be an open book. I will never abandon- and will vigorously defend- the necessity of classification to defend our troops at war, to protect sources and methods, and to safeguard confidential actions that keep the American people safe.*). Drugi put u govoru predsjednik Obama navodi podatke koji će ostati tajni, ponavljajući kako je nacionalna sigurnost na prvom mjestu. Kako bi se odvojile informacije koje će ići u javnost od onih koje će ostati čuvane, Obama navodi i određene agencije kojima će takva podjela biti zadaća. Naravno, izvršna vlast mora dati drugim slojevima vlasti (sudskoj i zakonodavnoj) sve podatke jer „netko mora čuvati čuvare“ (ovdje Obama citira Juvenala, rimskog pjesnika). (*We are currently launching a review of current policies by all those agencies responsible for the classification of documents to determine where reforms are possible, and to assure that the other branches of government will be in a position to review executive branch decisions on these matters. Because in our system of checks and balances,*

someone must always watch over watchers- especially when it comes to sensitive administration- information.). Još jednom za kraj Obama kazuje kako su njegovi postupci drugačiji od postupaka njegovih prethodnika (*..., in all the areas that I've discussed today, the policies that I've proposed represent a new direction from the last eight years.*) te ih sve ponavlja.

U završnom dijelu govora, predsjednik se tematski vraća na početak te govori o stvaranju nacije te Ustavu kao dokumentu koji ima neizmjernu važnost za SAD. Gledajući u prošlost govori kako tvorci nacije nisu mogli zamisliti s kakvim bi se problemima njihovi potomci mogli susresti (*The Framers who drafted the Constitution could not have foreseen the challenges that have unfolded over last 222 years.*), ali su uvijek pronašli način jer su se držali pravila zapisanih u Ustavu (*But our Constitution has endured... because it provides a foundation of principles...; it provides a compass that can help us find our way.*). Osim toga, ljudi griješe (*We are an imperfect people.*), a i budućnost nije baš najsajajnija (*Now this generation faces a great test in the specter of terrorism... That will be the case a year from now, five years from now, and- in all probability- 10 years from now.*). Za sam kraj umjesto efektnog završetka, predsjednik sebe stavlja na prvo mjesto kako bi se ponovno identificirao ne samo s publikom, nego sa svakim od svojih sugrađana (*I ran for President because I believe that we cannot solve the challenges of our time unless we solve them together.*).

Uz zahvalu Obama zaziva Božji blagoslov za sve prisutne i za Sjedinjene Države, slično kao i predsjednici Roosevelt i Kennedy (*Thank you, God bless you, and God bless the United States of America.*).

Najduži od sva tri govora strukturno ima razliku jedino kod dvostruke podjele: kod prvog dijela ponovno podjela na dva dijela. Svi ostali dijelovi kompozicije govora prisutni su i poštivani. Predsjednik Obama ima jasno izražene tvrdnje (promjena vanjskopolitičke diplomacije, zatvaranje zatvora u Guantanamu, suđenje uhvaćenim teroristima) koje najradije podupire podacima (najčešće su to brojevi, i to npr. broj zatvorenika, zatvora, sudskih sporova, učinkovitosti cijelog sustava), i to više nego predsjednici Roosevelt i Kennedy. U govoru ima argumentacijskih pogrešaka i to najčešće argumenata *ad baculum* (pogotovo kod suđenja teroristima), kao i Kennedy. Također, u središnjem dijelu govora pojavljuje se i pogreška koncesije, a Obama je jedini koji svoje prijedloge preduhitrenjem sagledava i s druge strane (prvenstveno kod dijela govora vezanog uz transparentnost). Obama, kao i

Kennedy, također koristi citat autoriteta (Ustav SAD-a, Sudovi SAD-a). Ako su emocije karakteristika Rooseveltovog govora, a hladna glava Kennedyjevog, onda je svakako najznačajnija karakteristika govora predsjednika Obame izgradnja vlastitog *etosa*. Želi se prikazati kao čovjek od riječi te kao prijatelj, sugrađanin, Amerikanac, nikako političar ili predsjednik i to je svakako jedna od važnijih značajki njegova govora.

6. Usporedba i zaključak

Počevši od neke najosnovnije podjele, one strukturne, valja reći kako su sva tri govora veoma slična. Neke osnovne sastavnice vrlo se dobro poštiju, pogotovo uvod (s pozdravom i oslovljavanjem⁶), središnji dio govora s dvostrukom podjelom i središnjom misli te završetak. Male izmjene u retoričkom dizajnu ne čine veliku razliku jer npr. jedino predsjednik Roosevelt nema identificiranje s publikom, predsjednik Kennedy to ima pred sam kraj govora, dok se predsjednik Obama ne libi intimno identificirati s publikom govoreći o teškom životu i svojoj majci. Također, sva trojica u uvodu najavljuju o čemu će govoriti. S obzirom na to kako im je zajednički i nezavidan trenutak u kojem se obraćaju sunarodnjacima, svi ističu kako je njihova dužnost (ili dužnost njihove Vlade) da upravo oni budu ti koji će Amerikancima reći što se događa unutar države ili izvan nje. Stavljaajući sebe na prvo mjesto, žele se pokazati odgovornima, odlučnima, mudrima, odnosno vođama koji ni u najopasnijim trenutcima ne gube razum. Štoviše, predsjednici Roosevelt i Kennedy pozivaju se i na dužnost predsjednika propisanu Ustavom, povećavajući tako još više svoju ulogu.

Središnji dio govora zapravo je ono što predsjednici žele reći ili predložiti. Sa svojim prijedlozima i objašnjenjima dolaze pred publiku i žele da se ti prijedlozi usvoje. Predsjednik Roosevelt svoje prijedloge naziva novom državnom politikom, isto kao i predsjednik Obama, dok predsjednik Kennedy o svojim postupcima govori kao o kritičnim koracima. Bez obzira na to kako ih nazivaju, predsjednici ih iznose jednostavno, argumentirajući ih manje ili više uspješno. S obzirom na to kako bilo kakva politička ideja uvijek ima jednog ili više protivnika, tako se i njihovo mišljenje mora uzeti u obzir. Predsjednici se ne boje napada suparnika te uz svoje prijedloge spominju i moguće opaske i prigovore, sve u cilju što jednostavnijeg rješenja i bržeg i većeg odaziva na njihove prijedloge.

⁶ između pozdravljanja i oslovljavanja nedostaje predstavljanje, međutim, iako je poželjno, ne smatram to velikom pogreškom jer predsjednika SAD-a prije svakog govora najave

Završni su dijelovi, također, vrlo slični. Ponavljanje središnje misli te apeliranje na usvajanje prijedloga imaju sva tri predsjednika. Roosevelt i Obama vraćaju se na početne dijelove te ponavljaju zbog čega uopće govore dok se Kennedy, kao što je već spomenuto, identificira sa svojim publikama nazivajući ih imenima. Također, valja naglasiti kako ne mijenja retoričku taktiku kako mu se mijenja publika. Nakon govora vrlo je lako prepoznati glavne sadržajne točke, a i sama struktura govora bila je jednostavna. Zaključci su saželi cijele govore, a jedino je onaj predsjednika Roosevelta ostao upamćen.

Kod općenite procjene govora, ponovno sličnosti. Ciljevi govora vrlo su jasni: obavijestiti naciju o stanju u državi i izvan nje. Sva trojica predsjednika ukazuju na povezanost teme i publike, uostalom, to i naglašavaju u početnim dijelovima govora. Govori su prilagođeni publici: Roosevelt ima najteži zadatak jer govori pred publikom koja je već odbila njegov prijedlog. Kennedy osim što se prilagođava ne samo različitoj publici (ne mijenjajući retoričku strategiju) prilagođava se i mediju tj. televiziji koja prenosi njegov govor. Obama se jedino trajanjem govora ne prilagođava publici.

Rooseveltov i Kennedyjev govor figurativno su najbojeniji, prvenstveno metaforom. Roosevelt i Kennedy na više mjesta slikovito govore o američkoj sadašnjosti te o opasnostima koje ih vrebaju. Također, više puta u govoru koriste sintagmu *zapadna hemisfera* koja im služi i kao identifikacija sa saveznicima, a i kao eufemizam za demokraciju. U govoru predsjednika Obame identifikacije nema ni s bivšim ni sa sadašnjim saveznicima. Jedino je spominjanje vanameričkog konteksta - spominjanje neprijatelja.

Kada je, pak, riječ o argumentiranju prijedloga u središnjem dijelu, nju možemo smatrati najvećom razlikom u predsjedničkim govorima. Roosevelt svoju tvrdnju najradije potkrepljuje toposima; oni čine većinu njegovih potpora argumentima. S pravom se može reći kako na taj način gradi *etos* SAD-a kao države i velesile. Predsjednik Kennedy u svojoj argumentaciji ima daleko najviše argumentacijskih pogrešaka (prvenstveno *ad baculum* i *ad hominem*), međutim, one su u situaciji u kojoj je govor izrečen, legitimne. Kennedy najčešće kao potku u argumentaciji koristi podatke što je za razliku od Roosevelta puno jača potpora te tu Kennedyjevu argumentaciju smatram boljom. Osim toga, poziva se i na autoritet, i to vjerodostojan (UN za stanje u svijetu, OAD za stanje u Amerikama, Vijeće sigurnosti UN za potencijalne ratne situacije...), isto kao i predsjednik Obama. Doduše, Obama ne ide toliko „široko“ da poziva svjetske organizacije nego se poziva na odluke Vrhovnog suda, Ustava

kao najvišeg zakona u SAD-u, Deklaraciju neovisnosti i sl. (strogi teoretičari argumentacije i ovo smatraju argumentacijskom pogreškom, odnosno, nešto ne mora nužno biti dobro samo zato što je staro. Međutim, smatram kako Obama koristi kompetentan autoritet čiju vrijednost ne umanjuje gotovo ništa). Obama također najrađe koristi podatke, čiste brojeve kako bi uvjerio publiku.

Iako je to odlika političke retorike, naročito one predsjedničke, i više je nego vidljivo kako Obama za razliku od Roosevelta koji ističe ulogu SAD-a u svijetu, i za razliku od Kennedyja koji ističe ulogu zdravog razuma, najviše gradi svoj *etos*. Njemu je najviše stalo da ga se vidi kao razumnog, poštenog, odgovornog čovjeka i osobu koja govori istinu te ne prelazi preko svoje riječi. Sve u svemu, argumentaciju trojice predsjednika smatram jedinom većom razlikom.

Na kraju mogu reći kako je sasvim legitiman zaključak kako su sva tri govora veoma slična. Mijenja se vrijeme, mijenjaju se stranke, predsjednici i opasnosti, ali želja za očuvanjem jedinstva nacije i države ostaje. Sloboda koja je se stjecala dugo i bolno, branila se i bit će branjena, bez obzira na sve. Neki oblici i odlike govora ne mijenjaju se, bez obzira na sve. Podjela unutar govora, središnja misao koja je jako dobro potkrepljena, argumentacija s čvrstim potkama te građenje ili vlastitog ili državnog *etosa* smatram univerzalnim vrijednostima kada je riječ o obraćanjima američkih predsjednika. Također, vrijednosti su ono što smatram najvećom sličnošću: sloboda, mir, jednakost i ravnopravnost, kako za sebe, tako i za druge. Već ranije istaknuta argumentacija uzeta je kao najveća razlika. Uostalom, puno je više sličnosti nego razlika. Hipoteza s početka rada pokazala se potvrđenom: američki predsjednici ponašaju se iznimno zaštitnički prema svojoj državi i svojim sugrađanima kad je riječ o posrednoj ili neposrednoj opasnosti te se ne biraju sredstva, načini i mjesta kako bi se to sačuvalo nepromjenjeno.

7. Zahvale

Hvala M-ovima na vremenu i što nisu postavljali puno pitanja

Hvala G na svesrdnoj pomoći i bezgraničnom strpljenju

Hvala D na vjeri i potpori

Hvala H na lektoriranju i svim savjetima

8. Literatura

- Anić, V.: Rječnik hrvatskoga jezika. Europapress Holding i Novi Liber, Zagreb, 2007.
- Aristotel: Retorika. Nezavisna izdanja 40, Beograd, 1987.
- Beker, M.: Kratka povijest antičke retorike. Artrezor, Zagreb, 1997.
- Bleicken, J. i sur.: Povijest svijeta (prev. Škiljan i sur.). Marjan tisak d.o.o., Split, 2005.
- Booth, W. C.: The Rhetoric of Rhetoric. Blackwell Publishing, Malden, 2004.
- Ciceron, M. T.: O govorniku. Matica hrvatska, 2002.
- Kinnier, R. T. i sur.: Values Extolled in U.S . Presidential Inaugural Addresses. *Counseling and Values* Vol.48. 2004.
- Kvintilijan, M. F.: Obrazovanje govornika. Veselin Masleša, Sarajevo, 1984.
- Leanne, S.: Say It Like Obama and Win! McGraw-Hill, New York, 2010.
- Meyer M., Carrilho M. M., Timmermans B.: Povijest retorike od grčkog do naših dana. Disput, Zagreb, 2008.
- Mieder, W.: „There is Always a Better Tomorrow“: Proverbial Rhetoric in Inaugural Addresses by American Presidents during the second half of the Twentieth Century. *Nar. umjet.* 38/1, 2001.
- Perelman, Ch. i Olbrechts- Tyteca L.: The new Rhetoric: A Treatise on Argumentation. University of Notre Dame press, Notre Dame, 1969.
- Smith i sur.: Self-presentation Strategies of Modern and Traditional U.S. in State of the Union and Inaugural Addresses. *North American Journal of Pshycology* Vol.15. 2013.
- Škarić, I.: Temeljci suvremenog govorništva. Školska knjiga, Zagreb, 2008.
- Škarić, I.: Argumentacija. Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2011.
- Westijn: Metafora. *Tropi i figure*, Zagreb, 1995.
- Weston, A.: A Rulebook for Arguments. Hackett Publishing Company, Indianapolis/Cambridge, 1992.
- Internetske poveznice:

<http://www.usud.hr/uploads/Redakcijski%20prociscen%20tekst%20Ustava%20Republike%20Hrvatske,%20Ustavni%20sud%20Republike%20Hrvatske,%2015.%20siječnja%202014.pdf> (posljednji put pristupljeno 20. travnja 2014.)

9. Sažetak rada i ključne riječi

analiza, argument, Kennedy, Obama, predsjednik, retorika, Roosevelt

Iako su najčešće spominjani kao polagači zakletve i oni koji drže inauguracijske govore, predsjednici i njihovi govori jedan su od najčešćih predmeta proučavanja i analize, i to sve u svrhu traženja sličnosti, razlika i sustava za koji se može reći da je univerzalan. U ovom radu analizirana su tri govora američkih predsjednika Roosevelta, Kennedyja i Obame iz 1941., 1962. i iz 2009. Razlog držanja govora su Drugi svjetski rat, Kubanska kriza te rat u Afganistanu i Iraku. U govorima je se analizirala i argumentacija te retorički dizajn samog govora. Osim toga u analizu su ušli i sadržaj govora te općenita procjena. Očekivane sličnosti su prvenstveno potpora argumentima, isticanje zajedničkih vrijednosti te poštivanje same strukture govora. Cilj analize rada bilo je i pronalaženje određenih retoričkih struktura za koje se može reći kako su obilježje američke predsjedničke retorike općenito. Usporedba govora je pokazala kako su zadani dijelovi govora poštivani kod sve trojice predsjednika, sva trojica imaju dobru argumentaciju te jasno izraženu središnju misao govora. Upravo se i ove sličnosti mogu smatrati obilježjima predsjedničke retorike dok je najveća razlika u korištenju potpora argumentima.

10. Summary and key words

Analysis, Argument, Kennedy, Obama, President, Rhetoric, Roosevelt

Although the most frequently cited as the oath-taker and those who hold inaugural speech, the presidents and their speeches are one of the most common subjects of study and analysis, and that the purpose of seeking similarities, differences and systems that can be said to be universal. In this paper we analyzed three speeches of U.S. President Roosevelt, Kennedy and Obama from the 1941st, 1962nd and the 2009th. The reason for keeping the speech is the Second World War, Cuban Missile Crisis, and the war in Afghanistan and Iraq. In speech is

analyzed the argumentation and design of the rhetorical speech. In addition to the analysis are entered and the contents of the speech and the general evaluation. Expected similarities are primarily support arguments, emphasizing shared values and respect for the structure of speech. The aim of the study was the analysis and retrieval of certain rhetorical structures that can be said to have been a feature of U.S. presidential rhetoric in general. Comparison of speech has been shown to have given parts of speech respected in all three presidents, all three have a good argument, and clearly expressed the central thought of the speech. It is this similarity may be considered as features of presidential rhetoric, while the biggest difference in the use of support arguments.